

Andersen, Henrik; Johnsen, Jama

Research Report

Effekter av ny standardmetode og nytt gulv for IRB-bankene

Staff Memo, No. 8/2023

Provided in Cooperation with:

Norges Bank, Oslo

Suggested Citation: Andersen, Henrik; Johnsen, Jama (2023) : Effekter av ny standardmetode og nytt gulv for IRB-bankene, Staff Memo, No. 8/2023, ISBN 978-82-8379-268-3, Norges Bank, Oslo, <https://hdl.handle.net/11250/3061865>

This Version is available at:

<https://hdl.handle.net/10419/298480>

Standard-Nutzungsbedingungen:

Die Dokumente auf EconStor dürfen zu eigenen wissenschaftlichen Zwecken und zum Privatgebrauch gespeichert und kopiert werden.

Sie dürfen die Dokumente nicht für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, öffentlich zugänglich machen, vertreiben oder anderweitig nutzen.

Sofern die Verfasser die Dokumente unter Open-Content-Lizenzen (insbesondere CC-Lizenzen) zur Verfügung gestellt haben sollten, gelten abweichend von diesen Nutzungsbedingungen die in der dort genannten Lizenz gewährten Nutzungsrechte.

Terms of use:

Documents in EconStor may be saved and copied for your personal and scholarly purposes.

You are not to copy documents for public or commercial purposes, to exhibit the documents publicly, to make them publicly available on the internet, or to distribute or otherwise use the documents in public.

If the documents have been made available under an Open Content Licence (especially Creative Commons Licences), you may exercise further usage rights as specified in the indicated licence.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

STAFF MEMO

Effekter av ny standardmetode og nytt gulv for IRB-bankene

NR. 8 | 2023

HENRIK ANDERSEN
OG JAMA JOHNSEN

NORGES BANK

Staff Memo inneholder utredninger og dokumentasjon skrevet av Norges Banks ansatte og andre forfattere tilknyttet Norges Bank. Synspunkter og konklusjoner i arbeidene er ikke nødvendigvis representative for Norges Bank

NORGES BANK
STAFF MEMO
NR 8 | 2023

EFFEKTER AV NY
STANDARDMETODE OG
NYTT GULV FOR IRB-
BANKENE

© 2023 Norges Bank

Det kan siteres fra eller henvises til dette arbeid, gitt at forfatter og Norges Bank oppgis som kilde.

ISSN 1504-2596 (online)

ISBN 978-82-8379-268-3 (online)

Effekter av ny standardmetode og nytt gulv for IRB-bankene

NORGES BANK
STAFF MEMO
NR 8 | 2023

EFFEKTER AV NY
STANDARDMETODE OG
NYTT GULV FOR IRB-
BANKENE

Henrik Andersen og Jama Johnsen¹

EU planlegger å endre kapitaldekningsreglene for bankene i 2025. Regelverksendringene blir innført i Norge gjennom EØS-avtalen. Våre resultater viser at regelverksendringene kan gi små og mellomstore banker (standardmetodebanker) med lav risiko en betydelig reduksjon i kapitalkravet. Det kan gjøre standardmetodebankene i stand til å tilby billigere lån. De nye reglene vil ha begrenset betydning for de største norske bankene (IRB-bankene), men det kan bidra til likere og mer sammenlignbare kapitalkrav mellom norske og utenlandske banker. Samlet sett kan derfor regelverksendringene gi likere konkurransevilkår for banker i Norge.

Nøkkelord: Banker, standardmetoden, IRB-metoden, utlån og utlånsmarginer.

1. Innledning

Tilstrekkelige kapitalbuffer bidrar til at bankene kan tåle perioder med økte tap uten bruk av offentlige midler. Myndighetene stiller derfor krav til kapitaldekning i bankene, det vil si hvor mye egenkapital bankene skal ha i forhold til et risikovektet beregningsgrunnlag. Beregningsgrunnlaget beregnes ved å risikovekte utlån og andre eksponeringer. Risikovektene skal reflektere tapsrisikoen, slik at banker med risikable eksponeringer må holde mer egenkapital enn banker med mindre risikable eksponeringer.

Flere av de største norske bankene² beregner risikovekter med egne modeller som skal godkjennes av Finanstilsynet (IRB-metoden³), mens de mindre bankene benytter standardiserte risikovekter som er fastsatt i regelverket (standardmetoden). Standardmetoden er mindre følsom for risiko enn IRB-metoden. Standardmetodebanker med lav risiko kan derfor få høye kapitalkrav sammenliknet med IRB-banker med en tilsvarende låneportefølje. IRB-bankenes gjennomsnittlige risikovekt på foretakslån har blitt om lag halvert etter at IRB-metoden ble innført i 2007, og risikovektene på boliglån har falt enda mer.

¹ Synspunktene og konklusjonene i denne publikasjonen er forfatterens egne og deles ikke nødvendigvis av Norges Bank. De må derfor ikke rapporteres som Norges Banks synspunkter. Vi takker Kristian Andersen (DNB), Per Atle Aronsen, Bjørn Bakke, Eivind Bernhardsen (Ernst & Young), Bjørn Friestad (Sparebanken Sør), Jan Erik Hedemark (DNB), Vegard Aalrust Hegsethtrø (DNB), Torbjørn Hægeland, Henrik Lidman (DNB), Øystein Levorstad Myhrer (DNB), Kjell Bjørn Nordal, Roar Snippen (SpareBank 1 Sørøst-Norge), Ylva Søvik og Sindre Weme for nyttige kommentarer og innspill. Eventuelle feil og mangler er utelukkende forfatterens ansvar.

² DNB, SpareBank 1 SR-Bank, SpareBank 1 Østlandet, Sparebanken Vest, SpareBank 1 SMN, SpareBank 1 Nord-Norge, Sparebanken Møre og BN Bank

³ Internal Ratings-Based (IRB) Approach.

Utviklingen i risikovektene kan ha redusert finansieringskostnadene mer for IRB-bankene enn for standardmetodebankene.⁴ Det kan ha gjort det mulig for IRB-bankene å redusere utlånsmarginene og øke utlånene mer enn standardmetodebankene. En analyse av [Andersen m. fl. \(2020\)](#) viser at IRB-bankene i Norge reduserte utlånsmarginen og vokste mer i næringsmarkedet enn standardmetodebankene rett etter innføringen i 2007. Men samlet sett dokumenterer ikke analysen noen sterke og vedvarende effekter av IRB-metoden på det norske bankmarkedet.

En overgangsregel (Basel I-gulvet) kan ha begrenset effekten av IRB-metoden i Norge. Fram til 2019 sikret Basel I-gulvet at beregningsgrunnlaget til IRB-bankene ikke var mer enn 20 prosent lavere enn under de gamle reglene (Basel I).⁵ Basel I-gulvet var bindende for de fleste norske IRB-bankene. Det dempet de reelle kapitalkravforskjellene mellom IRB-bankene og standardmetodebankene. I 2019 fjernet Finansdepartementet Basel I-gulvet fra de norske reglene.

EU-kommisjonen og EU-rådet har publisert forslag til en mer risikofølsom standardmetode, endringer i IRB-metoden og et nytt gulv for beregningsgrunnlaget til IRB-bankene som etter planen skal implementeres i EU fra 2025, se [EU-kommisjonen \(2021\)](#) og [EU-rådet \(2022\)](#). EU-rådet støttet hovedtrekkene i EU-kommisjonens forslag i november 2022. EU-parlamentet skal vurdere forslagene fra EU-kommisjonen og EU-rådet før de tre partene utformer endelig regelverk. Reglene blir innført i Norge gjennom EØS-avtalen. Tidspunktet for implementering i Norge avhenger av hvor fort de nye rettsaktene tas inn i EØS-avtalen.

Det foreslåtte gulvet vil kreve at IRB-bankenes beregningsgrunnlag utgjør minst 72,5 prosent av beregningsgrunnlaget beregnet med den nye standardmetoden. EU-kommisjonen og EU-rådet har foreslått at gulvet skal fases inn fra starten av 2025 (50 prosent) til starten av 2030 (72,5 prosent).⁶

Regelverksendringene vil gjøre standardmetoden mer risikofølsom, slik at standardmetodebanker med lav risiko kan oppnå lavere kapitalkrav. I tillegg kan det nye gulvet begrense forskjeller mellom IRB-banker og standardmetodebanker. Regelverksendringene kan dessuten bidra til likere og mer sammenlignbare kapitalkrav mellom norske og utenlandske banker. Samlet sett kan regelverksendringene gi likere konkurransevilkår for banker i Norge.

⁴ Det er imidlertid ikke opplagt at lavere egenkapitalfinansiering gjør det billigere å yte kreditt. Investorer kan for eksempel vurdere det som risikabelt å investere i banker med lite egenkapital. I en slik situasjon kan en reduksjon i egenkapitalen både øke prisen på markedsfinansiering og kravet til egenkapitalavkastning. Den samlede effekten er dermed tvetydig. Internasjonale studier tyder likevel på at bankenes samlede finansieringskostnader kan falle noe når egenkapitalandelen faller, se ECB (2011).

⁵ I 2007 kunne ikke IRB-bankenes beregningsgrunnlag være lavere enn 95 prosent av beregningsgrunnlaget med Basel I-reglene. I 2008 ble Basel I-gulvet redusert til 90 prosent, og fra 2009 var gulvet 80 prosent.

⁶ I 2025 skal beregningsgrunnlaget til IRB-bankene være minst 50 prosent av beregningsgrunnlaget med ny standardmetode. Gulvet øker årlig med 5 prosentenheter de fire påfølgende årene.

Den europeiske banktilsynsmyndigheten (European Banking Authority – EBA) har publisert flere studier av hvordan de nye reglene vil påvirke bankenes kapitaldekning. Den siste virkningsstudien benyttet data fra utgangen av 2021 for 160 europeiske banker, se [European Banking Authority \(2022\)](#). Tre norske IRB-banker (DNB, SpareBank 1 SR-Bank og Sparebanken Vest) og et norsk kredittforetak (Kommunalbanken⁷) deltok i studien. DNB ble klassifisert sammen med store, internasjonale banker i gruppe 1, mens de tre andre norske institusjonene ble klassifisert i gruppe 2. Ifølge studien vil både ny standardmetode, endringene i IRB-metoden og nytt gulv for IRB-bankene øke gjennomsnittlig beregningsgrunnlag for gruppe 1 og gruppe 2-bankene, se tabell 1.⁸ De nye reglene vil imidlertid påvirke enkeltbanker forskjellig.⁹

Tabell 1 Effekt av regelverksendringer på europeiske bankers beregningsgrunnlag. Prosent av beregningsgrunnlag uten regelverksendring

	Ny standardmetode	Endringer i IRB-metoden	Nytt gulv for IRB-banker
Gruppe 1	1,8 %	1,7 %	7,1 %
Gruppe 2	6,8 %	2,0 %	1,8 %

Kilde: [European Banking Authority \(2022\)](#)

To norske banker anslår at den nye standardmetoden vil gi kapitallettelser. Sparebanken Sør anslår at den nye metoden kan øke ren kjernekapitaldekning med 3,5 prosentenheter, se [Sparebanken Sør \(2022\)](#). SpareBank 1 Sørøst-Norge anslår at den nye standardmetoden kan redusere gjennomsnittlige risikovekt for boliglån fra 35 til om lag 26 prosent og for næringseiendomsån fra 100 til om lag 70 prosent, se [SpareBank 1 Sørøst-Norge \(2022\)](#).¹⁰

Endringene i IRB-metoden vil trolig ha begrensede effekter for norske banker. Adgangen til å benytte avansert IRB-metode fjernes for eksponeringer mot foretak som årlig omsetter for mer enn 500 millioner euro og alle finansforetak.¹¹ Det kan isolert sett øke norske IRB-bankers risikovekter noe¹², men de norske IRB-bankene benytter ikke avansert IRB-metode for finansforetak og har begrensede eksponeringer mot de aller største foretakene. Videre innføres det nye minstekrav til risikoparameterne som IRB-bankene benytter til å beregne risikovekter.¹³ Det kan også trekke IRB-bankenes risikovekter opp. Men effekten vil trolig være svært begrenset for de

⁷ Kommunalbanken benytter standardmetoden.

⁸ Baselkomiteen finner lignende effekter for europeiske banker i sin studie av både ny standardmetode, endringer i IRB-metoden og nytt gulv for IRB-bankene, se [Baselkomiteen \(2022\)](#).

⁹ For eksempel varierer virkningene av den nye standardmetoden fra en reduksjon i beregningsgrunnlaget på 13 prosent til en økning på 39 prosent.

¹⁰ Beregningene til SpareBank 1 Sørøst-Norge forutsetter at bankene kan benytte løpende oppdateringer av markedsverdier fra Eiendomsverdi i beregningen av belåningsgrader. Beregningene er basert på offentlig tilgjengelig informasjon fra bankenes Pilar III-rapporter og reflekterer ikke SpareBank 1 Sørøst-Norge spesielt.

¹¹ Adgangen til å benytte avansert IRB-metode fjernes ikke for spesialiserte utlån.

¹² Norske IRB-banker benytter lavere estimerte tapsgrader (loss given default - LGD) og løpetider for slike eksponeringer under avansert IRB-metode enn de kan bruke under grunnleggende IRB-metode.

¹³ Under dagens regler skal estimerte misligholds sannsynligheter (probability of default - PD) være over 0,03 prosent for foretak, massemarked, banker og andre institusjoner. I de nye reglene øker dette minstekravet til 0,05 prosent. I tillegg inneholder de nye reglene flere nye minstekrav til LGD, blant annet at LGD for usikrede foretakseksponeringer skal være minst 25 prosent.

norske IRB-bankene, fordi Finanstilsynet allerede stiller [krav til IRB-modeller](#) som bidrar til at risikoparameterne er høyere enn de nye minstekravene.¹⁴ I tillegg blir en multiplikator, som øker risikovektene med 6 prosent, fjernet fra formelen for å beregne risikovekter. Det trekker isolert sett IRB-bankenes risikovekter ned.

I dette memoet analyserer vi hvordan innføringen av den nye standardmetoden og det nye gulvet for IRB-bankene kan påvirke 21 norske bankers kapitaldekning og utlåsmarginer. Del 2 gir en oversikt over datasettet, mens del 3, 4, 5 og 6 beskriver de delene av kapitaldekningsreglene som er relevante for analysen. Del 7 beskriver våre beregningsmetoder og forutsetninger for analysen. Del 8 analyserer effekten av de nye reglene på bankenes risikovekter. Del 9 vurderer effekten av de nye reglene på bankenes kapitaldekning, og del 10 vurderer effekten av de nye reglene på konkurranse og renter i det norske markedet for utlån. Del 11 konkluderer.

2. Data

Vi benytter flere datakilder til å analysere effektene av ny standardmetode og nytt gulv for IRB-bankene. Vi beregner ren kjernekapitaldekning med tall fra [CRD-rapporteringen til Finanstilsynet](#). I tillegg benytter vi CRD-data for bankenes eksponeringer og beregningsgrunnlag fordelt på ulike segmenter til å beregne tilhørende gjennomsnittlige risikovekter.

Vi komplementerer CRD-rapporteringen med [rapporteringen av finansiell informasjon til myndighetene \(FINREP\)](#), [bankenes engasjementsrapportering til Finanstilsynet \(ENGA\)](#), [IRB-bankenes rapportering av gjennomsnittlige risikovekter for bolig og næringseiendomslån \(gulvrapportering\)](#)¹⁵ til Finanstilsynet, bankenes egne rapporter, data fra Bisnode på organisasjonsnummer til morselskap og kredittvurderingsdata fra Nordic Trustee og DNB Markets.

ENGA-rapporteringen inneholder data for 375000 engasjementer med informasjon om blant annet bevilget engasjement, trukket utlån, foretakenes organisasjonsnummer, næring og konsolideringsnivå, samt bankforbindelse.

FINREP-rapporteringen inneholder data på belåningsgrad for boliglån og næringseiendomslån for 7 IRB-banker og 14 standardmetodebanker fordelt på fire intervaller; under 60 prosent, 60-80 prosent, 80-100 prosent og over 100

¹⁴ De norske bankene må bruke data fra den norske bankkrisen i 1988-1993 til å estimere PD og LGD, og estimatene skal tillegges sikkerhetsmarginer for å ta hensyn til manglende datagrunnlag og usikkerhet i estimatene. I tillegg skal PD for boliglån være minst 0,2 prosent. Norske myndigheter har også innført krav om at gjennomsnittlig LGD for boliglån skal være minst 20 prosent.

¹⁵ Rapporteringen gjelder alle lån med pant i bolig og næringseiendom. Bankene rapporterer også hvor stor andel av disse lånene som har SMB-rabatt.

prosent. Disse 21 bankene står for nesten to tredeler av forvaltningskapitalen til alle banker og kredittforetak i Norge.

Vi benytter data på inntekter, kostnader og rentebærende eiendeler fra bankenes egne rapporter til å beregne kapitalkrav for operasjonell risiko.

3. Kapitaldekningsreglene

Bankenes risikovektede kapitaldekning beregnes som bankenes kapital i prosent av et risikovektet beregningsgrunnlag:

$$\text{Kapitaldekning} = \frac{\text{Kapital}}{\text{Beregningsgrunnlag}}$$

Telleren i kapitaldekningsbrøken, det vil si kapitalen, kan bestå av ulike kapitalkvaliteter. Myndighetene stiller krav til kapitaldekning målt med både ren kjernekapital, kjernekapital og ansvarlig kapital. Selv om alle kravene skal være oppfylt, er det vanligst å beregne og rapportere kapitaldekning med ren kjernekapital, som er egenkapital med noen fratrekk¹⁶.

Nevneren i kapitaldekningsbrøken, beregningsgrunnlaget, beregnes ved å vekte bankenes eksponeringer med risikovekter. Jo høyere risiko det er for tap på en eksponering, desto høyere skal risikovekten være og jo mer kapital må banken holde bak eksponeringen.

Kredittrisiko, det vil si risiko for tap på utlån, utgjør størstedelen av beregningsgrunnlaget. I tillegg må bankene beregne kapitalkrav for markedsrisiko og operasjonell risiko. Disse kravene utgjør en liten del av bankenes kapitalkrav, særlig markedsrisiko. Vi fokuserer derfor på kredittrisiko.

På 1990- og begynnelsen av 2000-tallet benyttet bankene faste og standardiserte risikovekter (Basel I) til å beregne kapitaldekning. Basel I-reglene ble etter hvert kritisert for ikke å ta tilstrekkelig hensyn til forskjeller i risiko. Banker med høy risiko kunne få samme kapitalkrav som banker med lavere risiko.

Fra 2007 ble Basel I erstattet med Basel II-regelverket i Norge. Basel II skulle bidra til at risikovektene samsvarte bedre med faktisk risiko, noe som skulle gi bedre risikostyring og mer effektiv kapitalbruk. Med innføringen av Basel II åpnet kapitaldekningsreglene for at bankene kunne bruke enten IRB-metoden eller standardmetoden.

¹⁶ Blant annet eiendeler som ikke nødvendigvis har verdi i en tapssituasjon, for eksempel goodwill og utsatt skattefordel.

IRB-metoden ble tilpasset slik at den skulle gi bankene lavere kapitalkrav enn både standardmetoden og Basel I. Det skulle gi bankene insentiv til å ta i bruk IRB-metoden. Basel I-gulvet skulle samtidig sikre at ikke IRB-bankenes kapitalkrav ble for lavt sammenliknet Basel I. De fleste norske IRB-bankene var bundet av Basel I-gulvet helt til det ble fjernet fra de norske kapitaldekningsreglene ved utgangen av 2019. Gulvet dempet forskjellene i kapitalkrav mellom de norske IRB-bankene og standardmetodebankene og kan ha gitt en tilpasning i de norske IRB-bankene som var helt eller delvis innrettet etter de gamle Basel I-reglene. Banker som var bundet av gulvet, benyttet i realiteten risikovekter for nye utlån som tilsvarte omtrent 80 prosent av risikovektene under Basel I.¹⁷

Finanskrisen i 2008 avdekket flere svakheter i reguleringen, blant annet at det var behov for krav som gjør bankene mer motstandsdyktige mot tap. Baselkomiteen la derfor fram en ny standard for kapital- og likviditetsregelverk i 2010 (Basel III), se [Baselkomiteen \(2010\)](#). I 2017 vedtok Baselkomiteen ytterligere endringer i kapitaldekningsstandardene, se [Baselkomiteen \(2017\)](#). Endringene dannet grunnlaget for forslagene fra EU-kommisjonen og EU-rådet om en mer risikofølsom standardmetode for kredittrisiko, endringer i IRB-metoden og det nye gulvet for IRB-bankenes beregningsgrunnlag.

Den nye standardmetoden er mer detaljert og risikofølsom enn dagens standardmetode. Det skal gi bedre samsvar mellom kapitalkrav og risiko i standardmetodebankene. I tillegg skal regelverksendringene gjøre kapitalkravene mer sammenliknbare mellom bankene. Det skal bidra til likere konkurransevilkår.

Den nye standardmetoden vil kreve mer detaljerte vurderinger av kredittrisiko enn dagens metode. Under den nye metoden skal bankene vurdere kredittrisikoen selv (Standardised Credit Risk Assessment Approach – SCRA) ved risikovekting av eksponeringer mot finansforetak og andre institusjoner uten kredittvurdering. I tillegg krever den nye standardmetoden at bankene gjennomgår gjeldsbetjeningsevnen til foretakskundene (due diligence) minst en gang i året, slik at de oppnår tilstrekkelig forståelse av kundenes risikoprofil og kan vurdere om risikovektene er på et forsvarlig nivå. Om gjennomgangen avdekker høyere kredittrisiko enn hva eksterne kredittvurderinger tilsier, skal banken nedgradere eksponeringene minst en risikoklasse i forhold til kredittvurderingen. Bankene kan heller ikke bruke lavere risikovekt enn hva ekstern kredittvurdering tilsier, selv om bankenes gjennomgang indikerer at kredittrisikoen er lavere. Bankene skal også ha effektive interne retningslinjer, prosesser, systemer og kontroller for å sikre at de benytter passende risikovekter.

Den nye standardmetoden gir lavere risikovekter enn den gamle metoden for flere eksponeringer. Risikovekten reduseres blant annet for eksponeringer mot:

¹⁷ Siden bankene ikke måtte beregne kapitalkrav for operasjonell risiko under Basel I, blir de effektive risikovektene i praksis noe lavere enn 80 prosent av Basel I-vektene.

- Foretak med kredittvurdering BBB (fra 100 til 75 prosent)
- Høykvalitets prosjekt- og objektfinansiering (fra 100 til 80 prosent)
- Bolig med belåningsgrad under 55 prosent (fra 35 til 20 prosent)
- Næringsseidomslån med belåningsgrad under 55 prosent (fra 100 til 60 prosent)
- Kredittkortbrukere som har tilbakebetalt all utestående saldo innen forfallsdato og kassakreditt uten trekk det siste året (fra 75 til 45 prosent)

Gammel og ny standardmetode gir samme risikovekting av eksponeringer mot stater og sentralbanker, offentlige foretak, internasjonale organisasjoner, eksponeringer med særlig høy risiko, andeler i verdipapirfond og øvrige eksponeringer.

Under dagens standardmetode skal eksponeringene i bankporteføljen fordeles på 17 segmenter:

1. Foretak
2. Massemarked
3. Eksponeringer sikret med pant i fast eiendom
4. Finansforetak og andre institusjoner
5. Institusjoner og foretak med kortsiktig kredittvurdering
6. Stater og sentralbanker
7. Lokale og regionale myndigheter
8. Internasjonale organisasjoner
9. Multilaterale utviklingsbanker
10. Offentlige foretak
11. Obligasjoner med fortrinnsrett
12. Verdipapiriseringseksponeringer
13. Andeler i verdipapirfond
14. Egenkapitaleksponeringer
15. Eksponeringer med særlig høy risiko
16. Misligholdte eksponeringer
17. Øvrige eksponeringer

De norske bankene er mest eksponert mot stater, sentralbanker, foretak og massemarkedet, se figur 1. Endringer i risikovektene for disse segmentene vil derfor ha størst betydning for de norske bankene. De norske bankene har ingen verdipapiriseringseksponeringer, og de har små eksponeringer mot internasjonale organisasjoner, institusjoner og foretak med kortsiktig kredittvurdering og andeler i verdipapirfond. Vi fokuserer derfor ikke på disse eksponeringene.

Figur 1 Bankenes¹⁾ eksponeringer under standardmetoden fordelt på ulike segmenter. Andel av samlet eksponering. Per 4. kv. 2022

1) Alle banker i Norge unntatt filialer av utenlandske banker.

Kilde: Norges Bank

3.1 Foretak

De norske bankenes gjennomsnittlig risikovekt på foretakseksponeringer var 76 prosent under standardmetoden i 2022, se figur 2. IRB-bankene rapporterer foretakseksponeringer for undergruppene «Spesialiserte foretak», «SMB» og «Øvrige foretak». SMB er små og mellomstore foretak som ikke omsetter for mer enn 50 millioner euro i året og som sysselsetter under 250 personer. Spesialiserte foretak omfatter finansiering av infrastrukturprosjekter, råvarer og objekter, men ikke eiendom. Dagens standardmetode inneholder ingen egen behandling av spesialiserte utlån, det vil si at disse eksponeringene ligger under SMB eller øvrige foretak.

Figur 2 Bankenes¹⁾ gjennomsnittlig risikovekt under standardmetoden for ulike segmenter. Prosent. Per 4. kv. 2022

1) Alle banker i Norge unntatt filialer av utenlandske banker.

Kilde: Norges Bank

3.1.1 SMB og øvrige foretak

Under både ny og gammel standardmetode skal eksponeringer mot foretak *med* kredittvurdering (rating) risikovektes etter kredittvurderingen¹⁸ og tabell fra kapitalkravsforordningen (CRR), der for eksempel eksponeringer mot foretak med kredittvurdering AA- eller bedre risikovektes 20 prosent, se tabell 2.

Tabell 2 Risikovekter for utlån til foretak med kredittvurdering

	AAA til AA-	A+ til A-	BBB+ til BBB-	BB+ til BB-	Under BB-	Ingen rating - SMB	Ingen rating - øvrige
Dagens metode	20 %	50 %	100 %	100 %	150 %	100 %	100% ¹
Ny metode	20 %	50 %	75 %	100 %	150 %	100 %	100 %

1) Norske eksponeringer.

Kilder: [Baselkomiteen \(2017\)](#), [CRR](#), [EU-kommisjonen \(2021\)](#) og [EU-rådet \(2022\)](#)

Under *dagens metode* skal eksponeringer mot norske foretak *uten* kredittvurdering risikovektes 100 prosent. Bankene kan også risikovekte de fleste eksponeringene mot utenlandske foretak *uten* kredittvurdering 100 prosent, men bankene må benytte risikovekten til hjemstaten dersom den er høyere enn 100 prosent. En stor del av foretakseksponeringene til de norske standardmetodebankene risikovektes 100 prosent. Det er bare de største foretakene i Norge som har kredittvurdering, og disse foretakene låner i hovedsak fra IRB-bankene. De norske standardmetodebankene har dessuten lite utlån til utenlandske foretak.

Den *nye* standardmetoden reduserer risikovekten for utlån til foretak med kredittvurdering BBB+ til BBB- fra 100 prosent under dagens metode til 75 prosent (se tabell 2). Øvrige risikovekter for foretak med kredittvurdering endres ikke.

Ved beregning av det nye gulvet for IRB-banker skal utlån til foretak *uten* kredittvurdering i en overgangsperiode fram til 2032 risikovektes 65 prosent i stedet for 100 prosent dersom beregnet misligholds sannsynlighet (PD) er mindre enn 0,5 prosent.¹⁹ Øvrige foretakseksponeringer skal risikovektes 100 prosent under den nye metoden.

3.1.2 Spesialiserte utlån

Dagens standardmetode inneholder ingen egen behandling av spesialiserte utlån. Spesialiserte utlån risikovektes på samme måte som andre foretakseksponeringer. Det vil si at de fleste spesialiserte utlån i Norge har en risikovekt på 100 prosent, se tabell 3.

¹⁸ [Kommisjonsforordning 2021/2005](#) angir nærmere regler om tilordning av kredittvurderingskategorier til risikoklasser for engasjementer som ikke er verdipapiriseringsposisjoner, se Finanstilsynets rundskriv «[Eksterne kredittvurderinger og risikoklasser](#)». [Kommisjonsforordning 2022/2365](#) angir tilsvarende regler for verdipapiriseringsposisjoner.

¹⁹ Se side 14 i [EU-kommisjonen \(2021\)](#) og artikkel 465 i [EU-rådet \(2022\)](#).

Tabell 3 Risikovekter for spesialiserte utlån

	Prosjektfinansiering	Objektfinansiering	Råvarefinansiering
Dagens metode	100% ¹	100% ¹	100% ¹
Ny metode - kredittvurdering tilgjengelig	Samme som for Foretak ²	Samme som for Foretak ²	Samme som for Foretak ²
Ny metode - øvrig	Preoperativ fase: 130 % Operativ fase høykvalitet: 80 % Operativ fase øvrig: 100 %	Høykvalitet: 80 % Øvrig: 100 %	100 %

1) Finansiering av spekulativ investering i fast eiendom som regnes som høyrisiko, skal risikovektes 150 prosent.

2) Se tabell 2.

Kilder: [Baselkomiteen \(2017\)](#), [CRR](#), [EU-kommisjonen \(2021\)](#) og [EU-rådet \(2022\)](#)

Gjeldsbetjeningsevnen til spesialiserte foretak avhenger hovedsakelig av inntektene fra eiendelene som finansieres, fordi spesialiserte foretak typisk har få eller ingen andre eiendeler eller aktiviteter. Gjeldsbetjeningsevnen til infrastrukturprosjekter avhenger i stor grad av inntektene fra enkeltprosjekt, for eksempel bygging av helseinstitusjoner, skoler, kraftverk eller gruver. Råvarefinansiering er kortsiktige utlån som finansierer reserver, varelager eller fordringer på børshandlede råvarer, for eksempel råolje eller metaller, der gjeldsbetjeningsevnen avhenger av inntektene fra varesalget. Gjeldsbetjeningsevnen til objektfinansiering avhenger av inntektene fra fysiske eiendeler som fly, tog og skip.

Med den nye standardmetoden skal spesialiserte utlån *med* ekstern kredittvurdering risikovektes på samme måte som utlån til foretak med ekstern kredittvurdering (se tabell 2). Men den nye standardmetoden inkluderer en egen behandling av spesialiserte utlån til foretak *uten* kredittvurdering (se tabell 3). Prosjektfinansiering uten kredittvurdering skal risikovektes 130 prosent før driften har startet. Når driften er i gang og kontantstrømmen er tilstrekkelig til å betjene gjelden (operativ fase), skal eksponeringen risikovektes 80 prosent om prosjektet kvalifiserer som høykvalitetsprosjekt²⁰ og ikke er godkjent for infrastrukturrabatt i kapitaldekningsberegningen. Øvrig prosjektfinansiering skal risikovektes 100 prosent i driftsfasen. Objektfinansiering og råvarefinansiering skal i utgangspunktet risikovektes 100 prosent. EU-kommisjonen har foreslått at objektfinansiering som kvalifiserer som høykvalitetsprosjekt, skal risikovektes 80 prosent. EU-rådet har bedt EBA om å vurdere dette forslaget innen 2026, se [EU-rådet \(2022\)](#).

3.2 Massemarked

Bankene rapporterer massemarkedseksponeringer for undergruppene «Massemarked boliglån», «Massemarked SMB» og «Massemarked øvrig». Massemarked boliglån dekkes av segmentet «Eksponeringer sikret med pant i fast eiendom» i CRR, se del 3.3.

²⁰ Prosjektet må oppfylle regelverkets kriterier for høykvalitetsprosjekt, blant annet krav til prosjektets likviditet, kapital, inntekter og motpart samt utforming av kontrakter og bankens panterettigheter.

Massemarked SMB er små eksponeringer mot SMB-foretak, der samlet eksponering mot hver enkelt motpart er under 1 million euro.²¹ Under dagens metode skal disse eksponeringene risikovektes 75 prosent.

Massemarked øvrig omfatter rullerende kreditter, kredittlinjer som vanligvis blir trukket, andre personmarkedslån og leasingavtaler. Under dagens metode skal disse eksponeringene risikovektes 75 prosent. Rullerende kreditter og kredittlinjer dekker blant annet eksponeringer fra kredittkort, betalingskort og kassekreditt. Andre personmarkedslån og leasingavtaler inkluderer blant annet forbrukslån, studielån, billån og billeasing.

Under den nye standardmetoden er risikovektene for massemarkeds-eksponeringer mer risikofølsomme enn under dagens metode. Den nye metoden skiller mellom «Regulatorisk massemarked» og «Øvrig massemarked». Øvrig massemarked skal risikovektes 100 prosent, se tabell 4.

Tabell 4 Risikovekter for massemarked

	Regulatorisk massemarked		Øvrig massemarked
	Tansaktører	Øvrig regulatorisk massemarked	
Dagens metode	75 %	75 %	75 %
Ny metode	45 %	75 %	100 %

Kilder: [Baselkomiteen \(2017\)](#), [CRR](#), [EU-kommisjonen \(2021\)](#) og [EU-rådet \(2022\)](#)

Regulatorisk massemarked er rullerende kreditter, kredittlinjer, andre personmarkedslån, leasingavtaler samt lån og fasiliteter til SMB-foretak, der samlet eksponering mot en motpart ikke utgjør mer enn 1 million euro og 0,2 prosent av samlede eksponeringer mot regulatorisk massemarked. Regulatorisk massemarked risikovektes 45 prosent om eksponeringen klassifiseres som «Transaktører». Transaktører er blant annet kredittkortbrukere som det siste året har tilbakebetalt all utestående saldo innen forfallsdato og kassekreditt uten trekk det siste året. Øvrige eksponeringer under regulatorisk massemarked risikovektes 75 prosent.

3.3 Eksponeringer sikret med pant i fast eiendom

Segmentet «Eksponeringer sikret med pant i fast eiendom» omfatter både boliglån til privatpersoner og utlån til næringsseiendom. Norske banker inkluderer også andre typer utlån med pant i eiendom i dette segmentet, blant annet utlån til landbruk med pant i bolig samt utlån til borettslag, boligaksjeselskap, sameier, boligbyggelag og andre typer boligselskaper.

Under den nye standardmetoden avhenger risikovektene for både boliglån og næringsseiendomslån mer av belåningsgrad enn under dagens metode. Men følgende krav skal være oppfylt for at risikovektene skal avhenge av belåningsgrad:

²¹ Grensen på 1 million euro gjelder på øverste konsolideringsnivå.

- Låntakeren skal ha tilstrekkelig gjeldsbetjeningsevne.
- Den belånte eiendommen skal være fullført, være skogs- eller jordbruksareal, under utvikling eller være planlagt med byggetillatelse.
- Banken skal ha førsteprioritet i pantet.
- Eiendommen skal verdsettes konservativt²², og panteverdier kan ikke oppjusteres utover gjennomsnittsverdien de siste seks årene. I tillegg skal ikke verdivurderingen avhenge betydelig av låntakers adferd.
- Lånekontrakt og lovverk gir banken adgang til å realisere eiendommens panteverdi innen rimelig tid.
- All nødvendig informasjon ved innvilgelse og oppfølging av lånet skal være godt dokumentert.

Dersom ikke kravene over er oppfylt og låntakerens gjeldsbetjeningsevne avhenger betydelig av kontantstrøm fra eiendommen, skal lånet under den nye standardmetoden risikovektes 150 prosent. Øvrige lån som ikke oppfyller kravene ovenfor, skal vektes med motpartens risikovekt.

3.3.1 Boliglån

De norske bankene har en gjennomsnittlig risikovekt for boliglån under standardmetoden på rundt 40 prosent (se figur 2). Under dagens standardmetode skal boliglån med belåningsgrad under 80 prosent risikovektes 35 prosent dersom regelverkets krav til massemarked er oppfylt.²³ Det gjelder de fleste boliglånene i Norge, blant annet fordi krav til utlånspraksis begrenser belåningsgraden til 85 prosent på de fleste boliglånene. Boliglån med belåningsgrad over 80 prosent vektes 75 prosent dersom kravene til massemarked er oppfylt. Dersom ikke kravene til massemarked er oppfylt, skal boliglånene vektes 100 prosent.

Under den nye standardmetoden skal bankene i utgangspunktet bruke en oppdelingsmetode for lån med pant i bolig, der risikovekten er 20 prosent for den delen av lånet som er innenfor en belåningsgrad på 55 prosent, se tabell 5.²⁴ Resten av lånet vektes med motpartens risikovekt, det vil si 75 prosent for privatpersoner og 100 prosent for foretak. Ved beregning av belåningsgrader kan ikke bankene benytte høyere eiendomsverdier enn gjennomsnittsverdien de siste seks årene.

²² [Finanstilsynets rundskriv 2/21](#) og [Retningslinjer fra EBA](#) stiller ytterligere krav til verdsettelse av eiendom.

²³ Lån med sikkerhet i fritidseiendom kan risikovektes 35 prosent om belåningsgraden er under 60 prosent, se § 5-9 i [Kapitalkravsforskriften](#).

²⁴ Dersom en annen institusjon har førsteprioritet i pantet, skal banken nedjustere eksponeringsbeløpet som risikovektes 20 prosent med verdien på den andre institusjonens panterettighet. Dersom begge institusjonene har førsteprioritet (pari passu) skal eksponeringsbeløpet som risikovektes 20 prosent nedjusteres med den andre institusjonens andel av samlede panterettigheter.

Tabell 5 Risikovekter for boliglån

	Belåningsgrad						Krav ikke oppfylt
	Under 50%	50-60 %	60-80 %	80-90%	90-100 %	Over 100 %	
Dagens metode	35 %	35 %	35 %	75 %	75 %	75 %	100 %
Ny metode - Oppdelingsmetode	20 %		Risikovekt til motpart ¹				Risikovekt til motpart ¹
Ny metode - Kontantstrøm fra eiendom avgjørende	30 %	35 %	45 %	60 %	75 %	105 %	150 %

1) 75 prosent for privatpersoner og 100 prosent for foretak.

Kilder: [Baselkomiteen \(2017\)](#), [CRR](#), [EU-kommisjonen \(2021\)](#) og [EU-rådet \(2022\)](#)

Dersom låntakers gjeldsbetjeningsevne avhenger betydelig av kontantstrøm fra eiendommen, det vil si utleie, leasing eller salg av eiendom, må bankene i utgangspunktet benytte høyere risikovekter i de fleste tilfellene (se tabell 5). Bankene kan imidlertid bruke oppdelingsmetoden for slike lån om markedet for eiendommen er velutviklet og siste års utlånstap som andel av eksponering (tapsandel) er under 0,3 (0,5) prosent for delen av lånet som er innenfor en belåningsgrad på 55 (100) prosent. Det gjelder også om:

- Eiendommen er låntakers primærbolig,
- Låntaker har belånt mindre enn fem eiendommer eller
- Lånet er sikret med eiendom til regulerte borettslag, foreninger eller offentlige boligselskap som tilbyr primærbolig eller langtidsbolig for sosiale formål.

Ved beregning av det nye gulvet for IRB-bankene har EU-kommisjonen og EU-rådet åpnet for at den delen av boliglånet som er innenfor 55 prosent belåningsgrad kan risikovektes 10 prosent i en overgangsperiode fram til 2032, gitt enkelte vilkår. Den delen av boliglånet som har belåningsgrad mellom 55 og 80 prosent kan risikovektes 45 prosent fram til utgangen av 2029.

3.3.2 Næringseiendoms lån

Norske myndigheter har fastsatt en risikovekt på 100 prosent for norske næringseiendoms lån under dagens standardmetode.²⁵ Men dersom næringseiendoms lån og næringseiendomsporteføljer innfrir kravene til massemarked, kan bankene benytte en risikovekt på 75 prosent.

Under nye metoden avhenger risikovektene av belåningsgraden på næringseiendom, se tabell 6. Bankene kan bruke oppdelingsmetoden for utlån til næringseiendom som foretak bare benytter til egen virksomhet. Oppdelingsmetoden kan også brukes for næringseiendoms lån dersom låntakerens gjeldsbetjeningsevne ikke avhenger betydelig av kontantstrøm fra eiendommen, for eksempel om låntakeren bare leier ut en liten del av næringseiendommen. Under oppdelingsmetoden for næringseiendom er risikovekten 60 prosent for den delen av lånet som er innenfor en

²⁵ CRR åpner for at næringseiendoms lån kan risikovektes 50 prosent under dagens standardmetode.

belåningsgrad på 55 prosent. Resten av lånet vektet med motpartens risikovekt, det vil si 75 prosent for privatpersoner og 100 prosent for foretak uten kredittvurdering.²⁶ For øvrige motparter skal risikovekten for usikrede eksponeringer benyttes.

Tabell 6 Risikovekter for næringseiendomslån.

	Belåningsgrad				Krav ikke oppfylt
	Under 55%	55-60 %	60-80 %	Over 80 %	
Dagens metode	100% ¹				Risikovekt til motpart
Ny metode - Oppdelingsmetode	60 %	Risikovekt til motpart			Risikovekt til motpart
Ny metode - Kontantstrøm fra eiendom avgjørende for gjeldsbetjeningssevne	70 %	90 %	110 %	150 %	
Ny metode - Erverv av tomt og utvikling og bygging av eiendom	150 %				
Ny metode - Erverv av tomt for boligformål og utvikling og bygging av bolig	100 %				

1) 75 prosent dersom kravene til massemarked er oppfylt.

Kilder: [Baselkomiteen \(2017\)](#), [CRR](#), [EU-kommisjonen \(2021\)](#) og [EU-rådet \(2022\)](#)

Bankene må benytte høyere risikovekter for lån til utleie av næringseiendom, fordi kontantstrøm fra eiendommen da har avgjørende betydning for låntakerens gjeldsbetjeningssevne (se tabell 6). Bankene kan imidlertid bruke oppdelingsmetoden for slike lån om siste års tapsandel er under 0,3 (0,5) prosent for delen av lånet som er innenfor en belåningsgrad på 55 (100) prosent.

Under den nye standardmetoden skal finansiering av tomtekjøp og utvikling av *næringseiendom* risikovektes 150 prosent (se tabell 6). Finansiering av utvikling og bygging av *bolig* kan risikovektes 100 prosent dersom kravene i del 3.3 er oppfylt, krav til forhåndssalg er juridisk bindende og kjøper/leietaker har stilt et betydelig depositum som er tilgjengelig dersom kontrakten sies opp.

Bankene skal ta høyde for valutarisiko til næringseiendomslån ved å benytte en høyere risikovekt for eiendomseksponeringer mot privatpersoner med inntekt i en annen valuta enn lånet. Dersom finansiell sikring eller inntekter i samme valuta som lånet (naturlig sikring) dekker under 90 prosent av avdragene på lånet, skal risikovekten multipliseres med en faktor på 1,5, men risikovekten skal ikke være høyere enn 150 prosent.

3.4 Finansforetak og andre institusjoner

Under dagens standardmetode skal eksponeringer mot finansforetak og andre institusjoner risikovektes etter kredittvurdering dersom enten institusjonen eller institusjonens hjemstat har kredittvurdering, der laveste risikoklasse gir en risikovekt på 20 prosent, se tabell 7. Eksponeringer med kredittvurdering A+ til B- skal vektet lavere dersom de klassifiseres som «kortsiktig», det vil si lån

²⁶ Dersom en annen institusjon har førsteprioritet i pantet, skal banken nedjustere eksponeringsbeløpet som risikovektes 60 prosent med verdien på den andre institusjonens panterettighet. Dersom begge institusjonene har førsteprioritet (pari passu) skal eksponeringsbeløpet som risikovektes 60 prosent nedjusteres med den andre institusjonens andel av samlede panterettigheter.

som enten er innvilget med effektiv løpetid på maksimalt tre måneder eller eksponeringer fra varetransport som er innvilget med effektiv løpetid på maksimalt seks måneder.

Under dagens standardmetode skal risikovekten som hovedregel være 100 prosent på eksponeringer mot finansforetak og andre institusjoner dersom verken institusjonen eller institusjonens hjemstat har kredittvurdering, men det er noen unntak (se tabell 7). Eksponeringer mot institusjoner som skyldes reservekrav fra en sentralbank, kan under enkelte forutsetninger ha samme risikovekt som eksponeringer mot sentralbanken.

De norske bankenes gjennomsnittlige risikovekt på eksponeringer mot «Finansforetak og andre institusjoner» er 22 prosent (se figur 2). Det kan tyde på at de norske bankene i hovedsak har eksponeringer mot andre banker med kredittvurdering AA- eller bedre.

Tabell 7 Risikovekter for utlån til andre banker dersom bruk av kredittvurdering er tillatt

	AAA til AA-	A+ til A-	BBB+ til BBB-	BB+ til B-	Under B-	Ingen rating
Dagens metode - langsiktig	20 %	50 %	50 %	100% ¹	150 %	0 % - 150 % ²
Dagens metode - kortsiktig	20 %	20 %	20 %	50% ¹	150 %	20 %
Ny metode - langsiktig	20 %	30 %	50 %	100 %	150 %	SCRA-metode ³
Ny metode - kortsiktig	20 %	20 %	20 %	50 %	150 %	SCRA-metode ³

1) Risikovekt for risikoklasse 4 og 5 under dagens metode.

2) Risikovekten skal som hovedregel være 100 prosent, men dersom kredittvurdering er tilgjengelig for institusjonens hjemstat, varierer risikovekten fra 20 prosent til 150 prosent. Eksponeringer mot institusjoner som skyldes reservekrav fra en sentralbank, kan under enkelte forutsetninger ha samme risikovekt som eksponeringer mot sentralbanken.

3) Se tabell 8.

Kilder: [Baselkomiteen \(2017\)](#), [CRR](#), [EU-kommisjonen \(2021\)](#) og [EU-rådet \(2022\)](#)

Tabell 8 Risikovekter for utlån til andre banker dersom bruk av kredittvurdering ikke er tillatt (SCRA)

	Kredittrisikovurdering (SCRA)		
	A	B	C
Dagens metode	0 % - 150 % ¹		
Ny metode - kortsiktig	20 %	50 %	75 %
Ny metode - langsiktig	40 % ²	75 %	150 %

1) Se tabell 7.

2) Eksponeringer mot en annen bank kan risikovektes 30 prosent dersom alle kriterier for SCRA-vurdering A er oppfylt og den andre banken har ren kjernekapitaldekning på minst 14 prosent og uvektet kjernekapitalandel på minst 5 prosent.

Kilder: [Baselkomiteen \(2017\)](#), [CRR](#), [EU-kommisjonen \(2021\)](#) og [EU-rådet \(2022\)](#)

Under den nye standardmetoden er risikovekten for eksponeringer mot andre banker med kredittvurdering A+ til A- justert ned (se tabell 7). Den nye metoden skal også gjøre bankene mindre sammenvevde med statsfinansene. For det første tillater ikke den nye metoden bruk av kredittvurderinger som legger til grunn implisitte statsgarantier. For det andre tillater ikke den nye metoden bruk av hjemstaters kredittvurdering for eksponeringer mot banker

uten kredittvurdering. Den nye metoden inneholder derfor en ny tilnærming (SCRA) for eksponeringer uten kredittvurdering, se tabell 8.²⁷

Under SCRA-tilnærmingen skal bankene gruppere eksponeringer mot andre banker uten kredittvurdering i risikoklasse A, B og C. Banker i risikoklasse A skal ha tilstrekkelig kapasitet til å betjene sine finansielle forpliktelser uavhengig av økonomiske forhold og konjunkturer, samt oppfylle offentliggjorte minstekrav og bufferkrav fra myndighetene.²⁸ Banker i risikoklasse B skal oppfylle offentliggjorte minstekrav, men gjeldsbetjeningsevnen til disse bankene er sårbar for svekkede økonomiske forhold og konjunkturer. Øvrige bankeeksponeringer klassifiseres i risikoklasse C, herunder banker med betydelig misligholdsrisiko og banker med revisorerklæring som uttrykker vesentlig usikkerhet om bankens evne til fortsatt drift. Eksponeringer mot utenlandske banker i utenlandsk valuta kan ikke risikovektes lavere enn eksponeringer mot deres hjemstat.

Under den nye metoden skal eksponeringer mot verdipapirforetak og andre finansinstitusjoner risikovektes på samme måte som bankeeksponeringer dersom de er underlagt samme tilsynsstandarder og tilsynsnivå som banker, inkludert kapital- og likviditetskrav. Eksponeringer mot øvrige verdipapirforetak og finansinstitusjoner skal risikovektes som foretakseksponeringer, se del 3.1.

3.5 Institusjoner og foretak med kortsiktig kredittvurdering

Under dagens metode kan kortsiktige kredittvurderinger fra kredittvurderingsbyrå brukes til å risikovekte kortsiktige eksponeringer mot institusjoner og foretak, se tabell 9.

Tabell 9 Risikovekter for eksponeringer mot institusjoner og foretak med kortsiktig kredittvurdering

	A-1+ (S&P)	A-1 (S&P)	A-2 (S&P)	A-3 (S&P)	Andre
Dagens metode	20 %	50 %	100 %	100 %	150 %
Ny metode	20 %	20 %	50 %	100 %	150 %

	P-1 (Moody's)	P-2 (Moody's)	P-3 (Moody's)	Andre
Dagens metode	20 %	50 %	100 %	150 %
Ny metode	20 %	50 %	100 %	150 %

Kilder: [Baselkomiteen \(2017\)](#), [CRR](#), [EU-kommisjonen \(2021\)](#) og [EU-rådet \(2022\)](#)

Den nye standardmetoden reduserer risikovekten for eksponeringer med kortsiktig kredittvurdering A-1 og A-2 fra kredittvurderingsbyrået Standard & Poor's (S&P).

Dersom bruk av kortsiktig kredittvurdering gir lavere risikovekt for en bankeeksponering enn den generelle behandlingen for kortsiktige

²⁷ SCRA-tilnærmingen kan bare brukes på eksponeringer uten kredittvurdering i land som tillater bruk av eksterne kredittvurderinger.

²⁸ Unntatt bankspesifikke krav som ikke er offentlige, for eksempel pilar 2-krav.

bankeeksponeringer (tabell 7 og 8), skal risikovekten med kortsiktig kredittvurdering bare brukes for den spesifikke bankeeksponeringen som har kortsiktig kredittvurdering. Dersom bruk av kortsiktig kredittvurdering gir høyere risikovekt enn den generelle behandlingen for kortsiktige bankeeksponeringer, skal risikovekten fra kortsiktig kredittvurdering brukes for alle kortsiktige eksponeringer mot banken.

3.6 Stater eller sentralbanker

Den nye standardmetoden endrer ikke risikovektingen av eksponeringer mot stater eller sentralbanker. Norske banker benytter gjennomgående en risikovekt på 0 prosent for slike eksponeringer (se figur 2). Det skyldes trolig at de fleste eksponeringene har en kredittvurdering som gir nullvekt (AAA til AA-), se tabell 10. I tillegg kan nasjonale myndigheter tillate lavere risikovekting av eksponeringer i landets valuta. I Norge skal slike eksponeringer risikovektes 0 prosent.

Tabell 10 Risikovekter for eksponeringer mot stater og sentralbanker

	AAA til AA-	A+ til A-	BBB+ til BBB-	BB+ til B-	Under B-	Ingen rating
Dagens metode	0 %	20 %	50 %	100 % ¹	150 %	100 %
Ny metode	0 %	20 %	50 %	100 %	150 %	100 %

1) Risikovekt for risikoklasse 4 og 5 under dagens metode.

Kilder: [Baselkomiteen \(2017\)](#), [CRR](#), [EU-kommisjonen \(2021\)](#) og [EU-rådet \(2022\)](#)

3.7 Lokale og regionale myndigheter

Eksponeringer mot lokale og regionale myndigheter skal ha samme risikovekt som hjemstaten dersom kredittrisikoen er lik. Om kredittrisikoen er forskjellig, men eksponeringen mot lokale og regionale myndigheter er i samme valuta som hjemstaten, skal risikovekten være 20 prosent. I øvrige tilfeller skal eksponeringer mot lokale og regionale myndigheter risikovektes som eksponeringer mot finansforetak og andre institusjoner, se del 3.4. De norske bankenes gjennomsnittlige risikovekt på eksponeringer mot lokale og regionale myndigheter er 12 prosent under standardmetoden (se figur 2). Det kan tyde på at bankene benytter hjemstatens risikovekt for deler av eksponeringene.

Den nye standardmetoden endrer ikke risikovektingen av eksponeringer mot lokale og regionale myndigheter. Men den nye metoden endrer reglene for risikovekting av bankeeksponeringer (del 3.4), og disse reglene bestemmer i enkelte tilfeller risikovektingen av eksponeringer mot lokale og regionale myndigheter.

3.8 Internasjonale organisasjoner

Den nye standardmetoden endrer ikke risikovektingen av eksponeringer mot internasjonale organisasjoner.²⁹ De norske bankenes gjennomsnittlige risikovekt på slike eksponeringer er 0 prosent i samsvar med regelverket (se figur 2).³⁰

3.9 Multilaterale utviklingsbanker

CRR oppgir en rekke utviklingsbanker som skal ha nullvekt. En gjennomsnittlig risikovekt på 0 prosent tyder på at norske banker er eksponert mot disse. Kapital i Det europeiske investeringsfond som ikke er innbetalt, skal risikovektes 20 prosent. Øvrige eksponeringer mot multilaterale utviklingsbanker risikovektes ut fra kredittvurdering for institusjonen eller institusjonens hjemstat, se tabell 11.

Tabell 11 Risikovekter for eksponeringer mot multilaterale utviklingsbanker

	AAA til AA-	A+ til A-	BBB+ til BBB-	BB+ til B-	Under B-	Ingen rating
Dagens metode	20 %	50 %	50 %	100 % ¹	150 %	20-150 % ²
Ny metode	20 %	30 %	50 %	100 %	150 %	50 %

1) Risikovekt for risikoklasse 4 og 5 under dagens metode.

2) Risikovekt bestemmes av kredittvurdering til hjemstat og oppslagstabell i CRR.

Kilder: [Baselkomiteen \(2017\)](#), [CRR](#), [EU-kommisjonen \(2021\)](#) og [EU-rådet \(2022\)](#)

Den nye standardmetoden navngir ikke hvilke utviklingsbanker som skal ha nullvekt. I stedet oppgir den nye metoden flere kriterier som skal være oppfylt for at slike eksponeringer skal ha nullvekt, blant annet at de fleste kredittvurderingene til utviklingsbanken skal være AAA, utviklingsbanken skal ha svært solid eierstruktur, lav likviditetsrisiko samt strenge krav og retningslinjer for utlån. Øvrige eksponeringer mot utviklingsbanker skal risikovektes ut fra deres kredittvurdering (se tabell 11).

3.10 Offentlige foretak

Den nye standardmetoden endrer ikke risikovektingen av eksponeringer mot offentlige foretak. Risikovekten på disse eksponeringene bestemmes av kredittvurderingen til foretakets hjemstat (valg 1) eller det offentlige foretaket (valg 2), se tabell 12. Offentlige foretak uten kredittvurdering kan under enkelte forutsetninger risikovektes med samme vekt som hjemstaten.³¹

²⁹ Se avsnitt 10 i [Baselkomiteen \(2017\)](#).

³⁰ EU, Den internasjonale oppgjørsbanken (BIS), Den europeiske stabilitetsmekanismen (ESM), Den europeiske finansiell stabilitetsfasiliteten (EFSF) og Det internasjonale pengefondet (IMF) regnes som internasjonale organisasjoner.

³¹ Det forutsetter at hjemlandets myndigheter vurderer at offentlige garantier ikke gir forskjellig risiko.

De norske bankene benytter gjennomgående en risikovekt på 0 prosent for eksponeringer mot offentlige foretak (se figur 2). Det tyder på at de norske bankene i stor grad benytter risikovekten til offentlige foretaks hjemstat.

Tabell 12 Risikovekter for eksponeringer mot offentlige foretak etter kredittvurdering

	AAA til AA-	A+ til A-	BBB+ til BBB-	BB+ til B-	Under B-	Ingen rating
Dagens metode - valg 1	20 %	50 %	100 %	100 % ¹	150 %	100 %
Ny metode - valg 1	20 %	50 %	100 %	100 %	150 %	100 %
Dagens metode - valg 2	20 %	50 %	50 %	100 % ¹	150 %	50 %
Ny metode - valg 2	20 %	50 %	50 %	100 %	150 %	50 %

1) Risikovekt for risikoklasse 4 og 5 under dagens metode.

Kilder: [Baselkomiteen \(2017\)](#), [CRR](#), [EU-kommisjonen \(2021\)](#) og [EU-rådet \(2022\)](#)

3.11 Obligasjoner med fortrinnsrett

De norske bankenes gjennomsnittlige risikovekt på obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) er 10 prosent under standardmetoden (se figur 2). OMF risikovektes ut fra kredittvurderingen, der kredittvurdering AAA til AA- gir en risikovekt på 10 prosent, se tabell 13.

Tabell 13 Risikovekter for OMF med kredittvurdering

	AAA til AA-	A+ til BBB-	BB+ til B-	Under B-
Dagens metode	10 %	20% ¹	50% ²	100 %
Ny metode	10 %	20 %	50 %	100 %

1) Tilsvarende risikoklasse 2 og 3 under dagens metode.

2) Tilsvarende risikoklasse 4 og 5 under dagens metode.

Kilder: [Baselkomiteen \(2017\)](#), [CRR](#), [EU-kommisjonen \(2021\)](#) og [EU-rådet \(2022\)](#)

Øvrige OMF uten kredittvurdering skal risikovektes med vekten for usikrede eksponeringer med best prioritet mot utstederbanken, se tabell 14.

Tabell 14 Risikovekter for OMF uten kredittvurdering etter risikovekt til utstederbank

	20 %	30 %	40 %	50 %	75 %	100 %	150 %
Dagens metode	10 %	-	-	20 %	-	50 %	100 %
Ny metode	10 %	15 %	20 %	25 %	35 %	50 %	100 %

Kilder: [Baselkomiteen \(2017\)](#), [CRR](#), [EU-kommisjonen \(2021\)](#) og [EU-rådet \(2022\)](#)

Den nye standardmetoden endrer ikke risikovektingen av OMF med kredittvurdering (se tabell 13). Men risikovekten for OMF uten kredittvurdering avhenger mer av risikovekten til utstederbanken³² under den nye metoden enn under den gamle (se tabell 14).

³² Risikovekt for eksponering mot banken bestemt ut fra ekstern kredittvurdering eller SCRA-tilnærming.

3.12 Andeler i verdipapirfond

Den nye standardmetoden endrer ikke risikovektingen av andeler i verdipapirfond. De norske bankenes gjennomsnittlige risikovekt på slike eksponeringer er 21 prosent (se figur 2). Andeler i verdipapirfond kan risikovektes ut fra kredittvurdering, der laveste risikoklasse gir en risikovekt på 20 prosent. Risikovekten kan også beregnes basert på kunnskap om verdipapirfondets underliggende eksponeringer eller antakelser om fondets investeringer. Øvrige andeler i verdipapirfond skal risikovektes 100 prosent.

3.13 Egenkapitaleksponeringer

Egenkapitaleksponeringer omfatter både direkte og indirekte eierskap i foretak og andre finansinstitusjoner. De norske bankene benytter i gjennomsnitt en risikovekt på 191 prosent for egenkapitaleksponeringer (se figur 2).

Med dagens metode skal egenkapitaleksponeringer risikovektes 1250 prosent dersom de regnes som høyrisiko eller er eierandeler i ikke-finansielle foretak som overstiger 15 prosent av bankens kapital. Spesifiserte eksponeringer som ikke inngår som fratrukk i bankens rene kjernekapital, risikovektes 250 prosent. Investeringer i andre finansinstitusjoners ansvarlige kapital risikovektes 250 prosent dersom eksponeringen ikke inngår som fratrukk i bankens ansvarlige kapital eller behandles som høyrisikoeksponering. Øvrige egenkapitaleksponeringer vektet 100 prosent.

Under den nye standardmetoden er risikovekter for aksjer og ansvarlig gjelds eksponeringer mer risikofølsomme enn under dagens metode, se tabell 15. Samtidig fjernes adgangen til å bruke interne metoder for aksjeeksponeringer. Spekulative aksjer til selskaper som ikke er børsnoterte, skal risikovektes 400 prosent. Konserninterne aksjeeksponeringer skal vektet 100 prosent. Det samme gjelder aksjeandeler i selskaper som er tilknyttet offentlige programmer som reduserer bankenes risiko.

Tabell 15 Risikovekter for ansvarlige gjelds- og aksjeeksponeringer.

	Ansvarlig lån og annen kapital som ikke er aksjer	Konserninterne aksjeeksponeringer	Aksjeeksponeringer mot lovfestede programmer	Spekulative aksjer ¹ som ikke er børsnotert	Øvrige aksjeeksponeringer
Dagens metode	100 %-1250 %				
Ny metode	150 %	100 %	100 %	400 %	250 %

1) Kortsiktige aksjeinvesteringer i unoterte selskaper, venturekapital eller lignende investeringer med prisvolatilitet og forventninger om betydelige gevinster.

Kilder: [Baselkomiteen \(2017\)](#), [CRR](#), [EU-kommisjonen \(2021\)](#) og [EU-rådet \(2022\)](#)

EU-kommisjonen og EU-rådet gir bankene en overgangsperiode for å tilpasse seg de nye risikovektene for aksjeeksponeringer, der de nye risikovektene skal fases inn fram til utgangen av 2029.³³

³³ Se avsnitt 199 i [EU-kommisjonen \(2021\)](#).

3.14 Eksponeringer med særlig høy risiko

Den nye standardmetoden endrer ikke risikovektingen av eksponeringer med særlig høy risiko. Disse eksponeringene skal ha en risikovekt på 150 prosent. Eksponeringer med særlig høy risiko omfatter finansiering av spekulativ investering i fast eiendom, aksjer og andeler med særlig høy risiko i verdipapirfond og andre innretninger for kollektiv investering samt investeringer med særlig høy risiko i venturekapitalselskaper, alternative investeringsfond og aktiv eierkapital (private equity).

NORGES BANK
STAFF MEMO
NR 8 | 2023

EFFEKTER AV NY
STANDARDMETODE OG
NYTT GULV FOR IRB-
BANKENE

3.15 Misligholdte eksponeringer

Under dagens standardmetode skal misligholdte eksponeringer reduseres med bokført nedskrivning. Den gjenværende eksponeringen risikovektes med enten 100 eller 150 prosent. Eksponeringens usikrede del skal vektet 150 prosent dersom samlede nedskrivninger utgjør under 20 prosent av den usikrede delen (før nedskrivninger). Ellers skal risikovekten være 100 prosent på misligholdte eksponeringer.

Den nye standardmetoden endrer bare risikovektingen av misligholdte eksponeringer på ett område. Under den nye metoden skal både den sikrede og usikrede delen av misligholdte *boliglån* risikovektes 100 prosent dersom ikke låntakerens gjeldsbetjeningsevne avhenger betydelig av boligens kontantstrøm.³⁴

3.16 Øvrige eksponeringer

Den nye standardmetoden endrer ikke risikovektingen av øvrige eksponeringer. De norske bankenes gjennomsnittlige risikovekt på disse eksponeringene er 74 prosent (se figur 2). Under dagens standardmetode skal materielle eiendeler, herunder bygg og eiendom som brukes til egen bankvirksomhet, vektet 100 prosent. Forskuddsbetalinger og påløpt inntekt fra motparter som ikke er identifisert, skal vektet 100 prosent. Kontantposter som er i ferd med å inndrives, skal gis en risikovekt på 20 prosent. Kontanter og tilsvarende kontantposter samt umyntet gull skal ha nullvekt.

³⁴ Det gjelder også dersom samlede nedskrivninger på eksponeringen utgjør under 20 prosent av den usikrede delen.

4. Konverteringsfaktorer

Under dagens standardmetode skal eksponeringer mot poster utenfor balansen beregnes som produktet av postenes nominelle verdi og konverteringsfaktorer fra regelverket. Konverteringsfaktorene avhenger av om eksponeringene regnes som lav risiko³⁵ (0 prosent), medium-til-lav risiko³⁶ (20 prosent), medium risiko³⁷ (50 prosent) eller full risiko³⁸ (100 prosent). Utnyttede kredittfasiliteter som når som helst og ubetinget kan kanselleres, regnes som lav risiko og konverteres med en faktor på 0 prosent. Utnyttede kredittfasiliteter med over ett års opprinnelig løpetid regnes som medium risiko og konverteres med en faktor på 50 prosent.

Under den nye standardmetoden er konverteringsfaktorene mer risikofølsomme. Kredittkonverteringsfaktoren for forpliktelse som ubetinget kan kanselleres, økes fra 0 prosent til 10 prosent, se tabell 16. EU-kommisjonen og EU-rådet har bestemt at denne konverteringsfaktoren skal fases inn fram til utgangen 2032.³⁹

Tabell 16 Kredittkonverteringsfaktorer for poster utenfor balansen

	Kansellerbare forpliktelse	Selvikviderende handelskreditt fra varetransport	Andre forpliktelse	Seddelutstedelsesfasiliteter, rullerende fasiliteter for «underwriting» og transaksjonsbetingede poster	Direkte kredittsubstitutter og andre eksponeringer utenfor balansen
Dagens metode	0 %	20 %		20-100 % ¹	100 %
Ny metode	10 %	20 %	40 %	50 %	100 %

1) Konverteringsfaktor avhenger av om eksponeringer regnes som medium-/lav risiko (20 prosent), medium risiko (50 prosent) eller full risiko (100 prosent).

Kilder: [Baselkomiteen \(2017\)](#), [CRR](#), [EU-kommisjonen \(2021\)](#) og [EU-rådet \(2022\)](#)

Kortsiktige selvikviderende handelskreditter fra varetransport skal fremdeles konverteres med 20 prosent. Seddelutstedelsesfasiliteter, rullerende fasiliteter for «underwriting» og visse transaksjonsbetingede poster skal konverteres med 50 prosent. Flere poster skal konverteres med 100 prosent: direkte kredittsubstitutter, salgs- og gjenkjøpsavtaler, salg av eiendeler med garantiansvar, utlån av verdipapir⁴⁰, sikkerhetsstillelse av verdipapir, terminkjøp av aktiva, termininnskudd og delvis betalte aksjer og verdipapirer som representerer en forpliktelse. Øvrige forpliktelse utenfor balansen som ikke kvalifiserer for konverteringsfaktorer på 10 og 20 prosent, skal konverteres med 40 prosent.

³⁵ Lavrisikoposter omfatter blant annet utnyttede kredittfasiliteter, som forpliktelse til utlån, kjøp av verdipapirer eller garantistillelse, som kan sies opp uten vilkår når som helst og uten varsel, eller som på en effektiv måte gir adgang til automatisk heving på grunn av svekkelse av låntakers kredittverdighet.

³⁶ Medium-til-lavrisikoposter omfatter blant annet utnyttede kredittfasiliteter med en opprinnelig løpetid på høyst ett år og som ikke kan sies øyeblikkelig opp uten vilkår. Handelsfinansieringsposter utenfor balansen og garantier i form av «warranties» er også klassifisert som medium-til-lavrisikoposter.

³⁷ Mediumrisikoposter omfatter blant annet utnyttede kredittfasiliteter med en opprinnelig løpetid på mer enn ett år, sertifikatprogrammer og programmer for rullerende kreditt, handelsfinansieringsposter utenfor balansen samt fraktgarantier og toll-, skatte- og avgiftsgarantier.

³⁸ Fullrisikoposter omfatter blant annet garantier i form av kredittsubstitutter, kredittderivater, transaksjoner med regress, eiendeler kjøpt i henhold til rene terminkjøpskontrakter, avtaler om framtidig innskudd, samt ikke innbetalte andeler av delvis innbetalte aksjer og verdipapirer.

³⁹ Se avsnitt 199 [EU-kommisjonen \(2021\)](#).

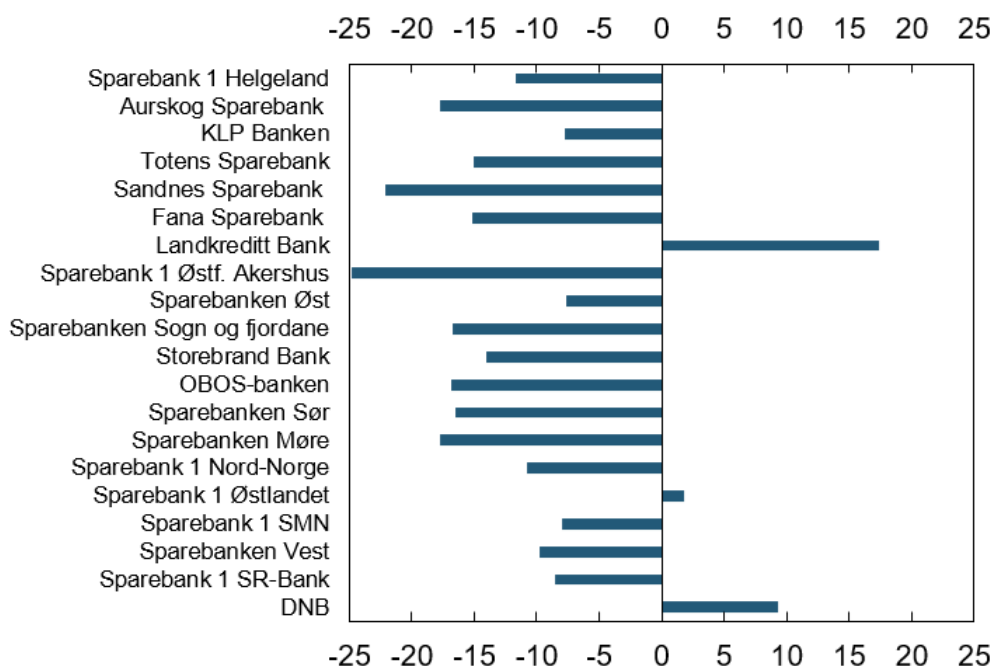
⁴⁰ Risikovekting for motpartskredittrisiko kommer i tillegg til risikovektingen av selve verdipapirene eller sikkerhetsstillelse, der kredittrisikoen ved utlån eller pantssettelse av verdipapir forblir hos banken. Derivattransaksjoner skal behandles i samsvar med standarden for motpartskredittrisiko.

5. Operasjonell risiko

Basel III erstatter alle dagens metoder for beregning av kapitalkrav for operasjonell risiko med en ny metode. Den nye metoden er ikke basert på modeller. Baselkomiteen begrunner det med at operasjonell risiko er krevende å modellere. Under den nye metoden avhenger kapitalkravet for operasjonell risiko av størrelsen på ulike forretningsområder, målt med både inntekter, kostnader og rentebærende eiendeler, se Vedlegg 1.

Våre beregninger tyder på at den nye metoden vil redusere kapitalkravet for operasjonell risiko for de fleste norske bankene, se figur 3. Det står i kontrast til resultater fra EBAs undersøkelser av store europeiske banker. Ifølge den siste virkningsstudien til EBA vil den nye metoden øke gjennomsnittlig kapitalkrav for operasjonell risiko med 45,1 prosent for banker i gruppe 1 og 18,2 prosent for banker i gruppe 2, se [European Banking Authority \(2022\)](#).

Figur 3 Estimert endring i kapitalkrav for operasjonell risiko med ny standardmetode sammenliknet med kapitalkrav for operasjonell risiko per 4. kv. 2022. Prosent

Kilde: Bankenes årsrapporter

6. Markedsrisiko

EU gjør flere tilpasninger i kapitaldekningsreglene for markedsrisiko. Tilpasningene bygger på en ny standard fra Baselkomiteen (Fundamental Review of the Trading Book – FRTB). De nye reglene stiller blant annet strengere krav til bruk av interne modeller og at bankene fanger opp

halerisiko. I tillegg setter de nye reglene en klar grense mellom bankboken og handelsporteføljen⁴¹.

Under *dagens* standardmetode skal kapitalkrav for markedsrisiko dekke posisjonsrisiko i handelsporteføljen, valutarisiko og varerisiko. Kapitalkrav for valuta- og varerisiko skal omfatte både bankboken og handelsporteføljen. Posisjonsrisiko i handelsporteføljen er risiko for kursendringer forårsaket av forhold ved utstederen (instrumentspesifikk risiko) og forhold som også påvirker lignende instrumenter (generell risiko), for eksempel rentenivå.

Under den *nye* standardmetoden er kapitalkravet for markedsrisiko summen av tre komponenter:

1. Kapitalkrav beregnet med følsomhetsmetoden
2. Kapitalkrav for misligholdsrisiko
3. Tilleggskrav for restrisiko

Kapitalkrav beregnet med følsomhetsmetoden er hovedkomponenten i den nye metoden. Under følsomhetsmetoden skal bankene først beregne hvor følsom handelsporteføljens verdi er for:

1. Endring i en gitt risikofaktor (Delta), for eksempel endring i rentenivå, kredittpåslag eller aksjekurser
2. Endring i volatiliteten i risikofaktoren (Vega)
3. Ekstra risiko for prisendringer som ikke fanges opp av Delta (Kurvatur).

Deretter vektes følsomhetene med risikovekter som er kalibrert for urolige markedsforhold.

Vi har ikke tilgang til data for å beregne kapitalkrav for markedsrisiko etter FRTB. Ifølge den siste virkningsstudien til EBA vil FRTB i gjennomsnitt øke kapitalkravet for markedsrisiko med 44 prosent for bankene i studien, se [European Banking Authority \(2022\)](#). Under dagens metode står markedsrisiko for litt over 1 prosent av norske bankers samlede beregningsgrunnlag. Innføringen av FRTB vil derfor trolig ha liten betydning for norske bankers samlede kapitalkrav og kapitaldekning.

7. Beregningsmetode og forutsetninger for analysen

Vi beregner ren kjernekapitaldekning etter de nye reglene for alle bankene som rapporterer FINREP-data, det vil si 7 IRB-banker og 14 standardmetode-banker. Øvrige banker er ekskludert fra analysen. Vi tar utgangspunkt i bankenes rene kjernekapital, eksponeringer og beregningsgrunnlag i fjerde

⁴¹ Handelsportefølje er alle posisjoner i finansielle instrumenter og varer som banken har med sikte på videresalg eller for å sikre andre posisjoner som holdes for handelsformål, se Artikkel 4.1 [CRR](#).

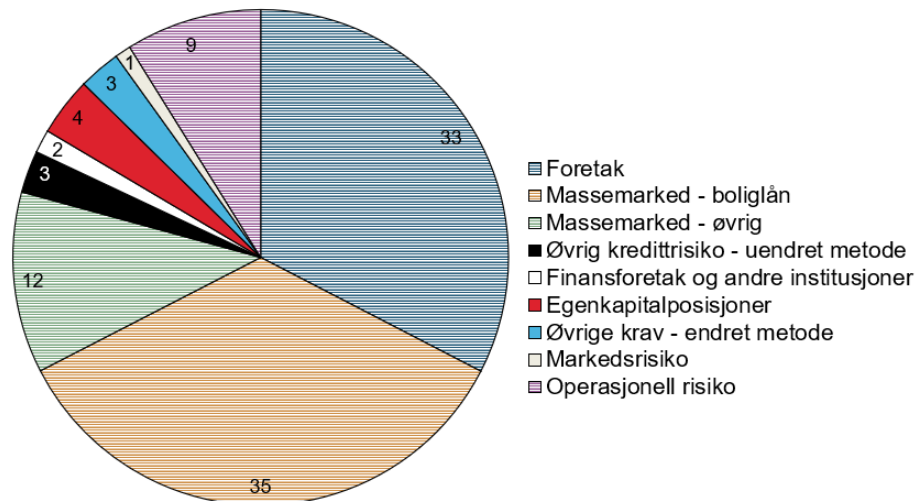
kvartal 2022. Deretter anslår vi gjennomsnittlige risikovekter med ny standardmetode som vi benytter sammen med rapportert eksponering til å beregne beregningsgrunnlaget med ny standardmetode. Vi beregner først effektene av full implementering av ny standardmetode og nytt gulv for IRB-bankene. Avslutningsvis vurderer vi effekten av overgangsordningene for gulvet for IRB-bankene.

For IRB-bankene benytter vi anslått beregningsgrunnlag med ny standardmetode til å beregne IRB-bankenes rene kjernekapitaldekning med og uten nytt gulv. Dersom IRB-bankenes beregningsgrunnlag utgjør under 72,5 prosent av beregningsgrunnlaget med ny standardmetode, får IRB-bankene en økning i beregningsgrunnlaget og en reduksjon i kapitaldekningen.

Våre beregninger tar ikke hensyn til endringene i IRB-metoden som følger av de nye reglene. Endringene i IRB-metoden vil trolig ha begrensede effekter på norske IRB-bankers risikovekter, se del 1.

Vi beregner kapitalkrav med ny standardmetode for Foretak, Massemarked boliglån, Massemarked øvrig og operasjonell risiko. Det vil si at våre beregninger dekker 88 prosent av bankenes samlede beregningsgrunnlag i 2022, se stripedede felt i figur 4.

Figur 4 Bankenes¹⁾ beregningsgrunnlag fordelt på ulike segmenter. Andel av samlet beregningsgrunnlag. Prosent. Per 4. kv. 2022

1) Alle banker i Norge unntatt filialer av utenlandske banker.

Kilde: Norges Bank

Vi beregner ikke gjennomsnittlige risikovekter for eksponeringene som blir behandlet likt under gammel og ny standardmetode. Vi legger til grunn at disse eksponeringene får samme beregningsgrunnlag med ny og gammel standardmetode. Disse eksponeringene sto for 3 prosent av bankenes samlede beregningsgrunnlag i 2022, se svart felt i figur 4.

Vi antar at resterende eksponeringer har samme beregningsgrunnlag under ny og gammel standardmetode. Disse eksponeringene sto for 9 prosent av bankenes samlede beregningsgrunnlag i 2022. Endrede regler for disse eksponeringene vil derfor ha begrenset betydning for norske bankers kapitaldekning.

Eksponeringer mot ubenyttede kredittrammer anslås som produktet av nominelt beløp på ubenyttet kredittramme og en gjennomsnittlig konverteringsfaktor. Vi har ikke data på bankenes bruk av finansielle instrumenter og teknikker for å redusere kredittrisiko, for eksempel at tredjeparter garanterer for lån og at utlån nettes mot innskudd fra samme kunde. Men våre beregninger inkluderer effekter av slike tilpasninger som reduserer eksponeringsbeløpet under dagens metode.

Vi vurderer treffsikkerheten til vår beregningsmetode ved å beregne gjennomsnittlige risikovekter med dagens standardmetode. Deretter sammenlikner vi de beregnede risikovektene med bankenes rapporterte risikovekter i 2022. Små avvik mellom beregnede og rapporterte risikovekter indikerer at metode og datasett gir robuste resultater.

8. Effekter av ny standardmetode på norske bankers risikovekter

I denne delen analyserer vi hvordan ny standardmetode vil påvirke bankenes risikovekter.

8.1 Foretakslån med kredittvurdering

Vi beregner gjennomsnittlige risikovekter for foretakslån med kredittvurdering i 4 steg:

- I steg 1 benytter vi organisasjonsnummer til å koble ENGA-datasettet med Bisnode-dataene. Det gir oss et utvidet datasett med foretaksnummer til ulike selskaper i samme konsern.
- I steg 2 benytter vi foretaksnumrene til å koble det utvidede datasettet med kredittvurderingsdata.⁴² Det gir oss 1121 engasjementer med ekstern kredittvurdering.
- I steg 3 aggregerer vi hver banks samlede eksponeringer mot de ulike kredittvurderingsklassene. I dette steget summerer vi både eksponeringene på og utenfor balansen. Vi antar at foretak med kredittvurdering har samme konverteringsfaktor som gjennomsnittlig konverteringsfaktor i tilhørende segment i CRD-rapporteringen.⁴³

⁴² Med denne metoden vil for eksempel et foretak eid av Oslo kommune bli tildelt samme kredittvurdering som Oslo kommune.

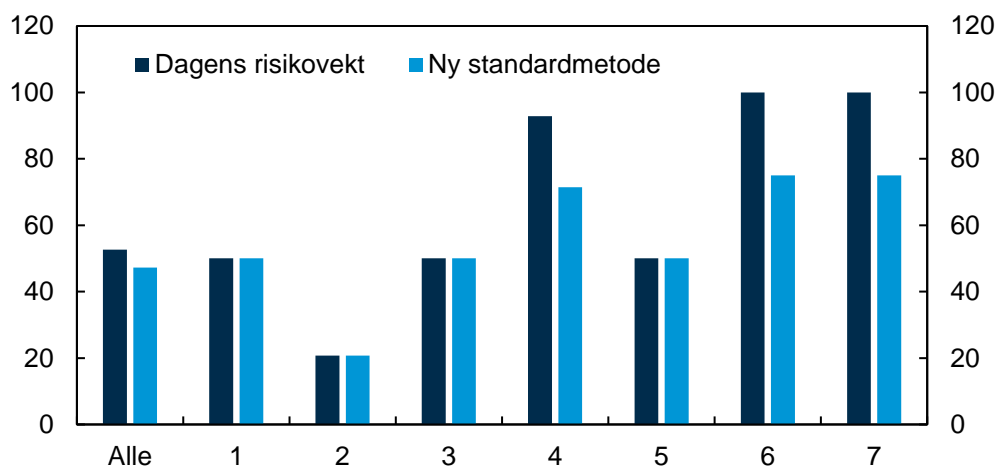
⁴³ Vi anslår gjennomsnittlige konverteringsfaktorer med CRD-data på enkeltbankers samlede eksponering utenfor balansen før og etter bruk av konverteringsfaktor.

- I steg 4 tildeler vi eksponeringene risikovekter etter kredittvurdering.

IRB-bankene står for 99,5 prosent av samlede foretakseksponeringer med kredittvurderinger i vårt datasett. Det viser at foretak med kredittvurdering hovedsakelig låner av IRB-bankene, det vil si de største bankene.

7 av de 14 *standardmetodebankene* i vårt datasett har utlån til foretak med kredittvurdering. Under ny standardmetode får foretakslån med kredittvurdering BBB lavere risikovekt. Det reduserer standardmetodebankenes gjennomsnittlige risikovekt for foretakslån med kredittvurdering fra 53 til 47 prosent, se figur 5. Som ventet oppnår bankene med størst andel BBB-lån også størst reduksjon i gjennomsnittlig risikovekter.

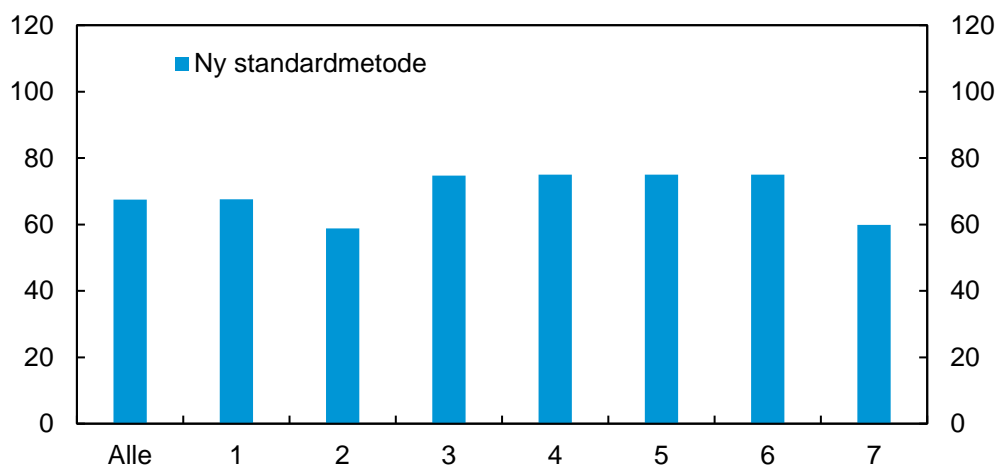
Figur 5 Gjennomsnittlige risikovekter for standardmetodebankenes foretakslån¹ med ekstern kredittvurdering. Prosent. Per 4 kv. 2021

1) Inkludert næringseiendom.

Kilde: Norges Bank

Figur 6 Gjennomsnittlige risikovekter for IRB-bankenes foretakslån¹ med ekstern kredittvurdering med ny standardmetode. Prosent. Per 4. kv. 2021

1) Inkludert næringseiendom.

Kilde: Norges Bank

For å kunne beregne effekten av det nye gulvet for IRB-bankene, må vi først anslå IRB-bankenes risikovekter med full bruk av ny standardmetode. Ifølge våre beregninger blir IRB-bankenes gjennomsnittlige risikovekt for foretakslån med kredittvurdering 68 prosent ved full bruk av ny standardmetode, se figur 6.

8.2 Foretakslån uten kredittvurdering

Vi benytter hovedsakelig CRD-data til å beregne risikovekter for bankenes foretakseksponeeringer uten kredittvurdering. Under standardmetoden rapporterer bankene foretakslånene samlet, samt andelen av disse som er til SMB-foretak. IRB-bankene rapporterer foretakseksponeeringer for undergruppene Spesialiserte foretak, SMB og Øvrige foretak. IRB-bankene bruker også standardmetoden på deler av sine foretakseksponeeringer.

Vi beregner gjennomsnittlige risikovekter for foretakslån uten kredittvurdering for to undergrupper; SMB og store foretak. Vi summerer IRB-bankenes samlede SMB-eksponeringer ved å legge sammen rapporterte SMB-eksponeringer under standardmetoden og IRB-metoden. Alle resterende foretakslån under IRB- og standardmetoden, inkludert spesialiserte utlån⁴⁴, klassifiseres som store foretak.

Vi anslår samlet eksponering mot store foretak uten kredittvurdering som en restpost. Det gjør vi ved å ta utgangspunkt i samlede eksponeringer mot store foretak og deretter trekke ut næringseiendomseksponeringer⁴⁵ og øvrige foretakseksponeeringer med kredittvurdering. Vi antar at alle engasjement med kredittvurdering er til store foretak.⁴⁶

Under den nye standardmetoden skal utlån til SMB og store foretak uten kredittvurdering risikovektes 100 prosent. Våre beregninger gir derfor en gjennomsnittlig risikovekt på 100 prosent for både utlån til SMB og store foretak. Det er på samme nivå som standardmetodebankenes gjennomsnittlige risikovekter for store foretak (100 prosent⁴⁷) og SMB (100 prosent) i 2022, se figur 7.

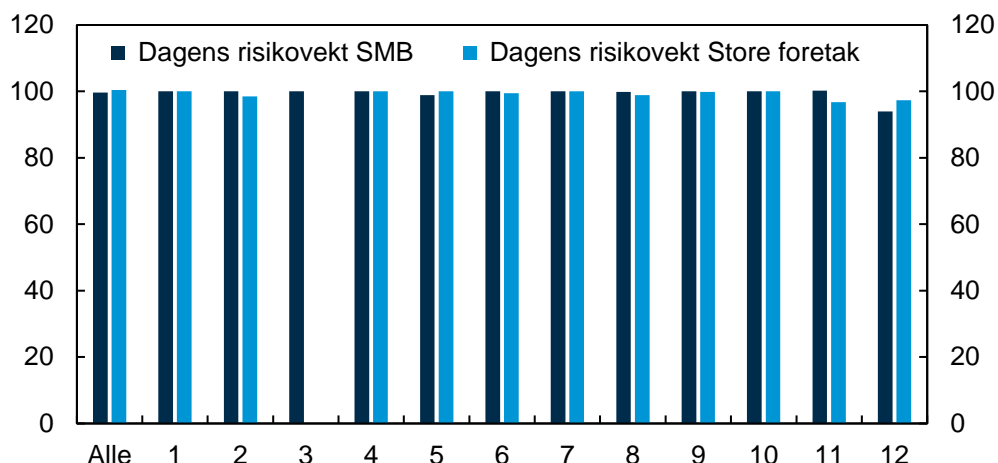
⁴⁴ Under den nye standardmetoden avhenger risikovektene av driftsfasen til prosjekt som er finansiert med spesialiserte utlån og kvaliteten på prosjektene. Vårt datasett inneholder ikke informasjon til å vurdere prosjektene driftsfase eller kvalitet. Vi risikovekter derfor spesialiserte utlån med samme risikovekt som foretakseksponeeringer.

⁴⁵ Se 8.2.2. for nærmere beskrivelse av hvordan vi definerer næringseiendom.

⁴⁶ Vi har ikke data på om foretak med kredittvurdering er klassifisert som SMB. I to tilfeller er bankenes samlede næringseiendomsengasjementer med kredittvurdering større enn deres samlede eksponering mot store foretak. For disse fire bankene antar vi at næringseiendomseksponeringene med kredittvurdering er klassifisert som SMB-foretak.

⁴⁷ En bank drar opp gjennomsnittlig risikovekt, hvor en stor del av eksponeringen til store foretak knyttet til prosjektfinansiering av eiendomsutvikling med høy risikovekt.

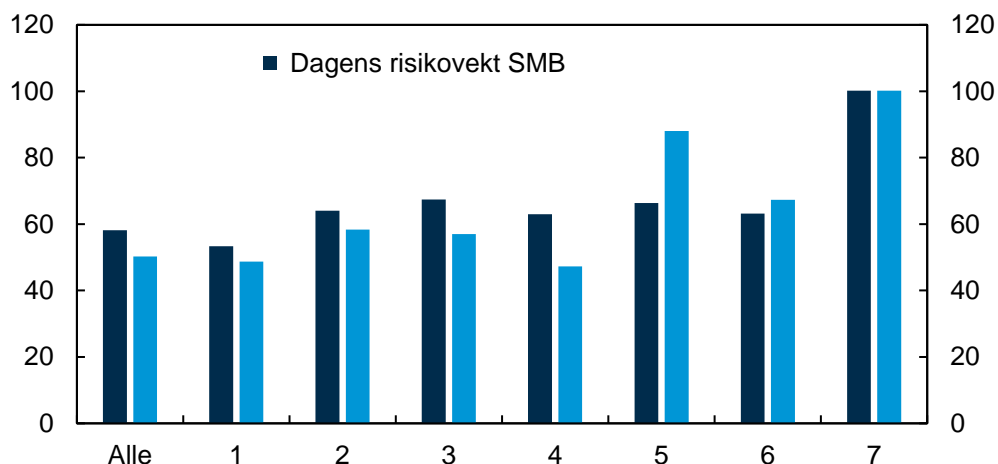
Figur 7 Gjennomsnittlige risikovekter for standardmetodebankenes foretakslån uten ekstern kredittvurdering. SMB og Store foretak. Prosent. Per 4. kv. 2022

Kilde: Norges Bank

IRB-bankene må beregne det nye gulvet med risikovekter fra den nye standardmetoden. I dag benytter IRB-bankene i hovedsak IRB-metoden til å beregne risikovekter for foretakslån, men de benytter også standardmetoden for deler av sine foretakseksposeringer. I 2022 ga det to metodene IRB-bankene en gjennomsnittlig risikovekt på 57 prosent for SMB-eksponeringer og 50 prosent for eksponeringer mot store foretak, se figur 8.

Figur 8 Gjennomsnittlige risikovekter for IRB-bankenes eksponeringer til SMB- og Store foretak. Prosent. Per 4. kv. 2022

Kilde: Norges Bank

8.3 Eksponeringer sikret med pant i fast eiendom

Vi benytter belåningsgradsdata fra FINREP sammen med CRD-data til å beregne gjennomsnittlige risikovekter for boliglån og næringseiendomslån under ny standardmetode. Siden belåningsgradfordelingen i FINREP er

grovere enn i ny standardmetode, antar vi at lånene er jevnt fordelt innenfor belåningsgradintervallene i FINREP, det vil si at det er like mye lån med belåningsgrad 60-70 (80-90) prosent som lån med belåningsgrad 70-80 (90-100) prosent. Tilsvarende antar vi at lån med belåningsgrad under 60 prosent er jevnt fordelt på ulike belåningsgrader. I vårt datasett er det få lån som har belåningsgrad over 100 prosent.⁴⁸ Vi antar at disse lånene er jevnt fordelt på belåningsgrader opptil 120 prosent og at ingen lån har belåningsgrad over 120 prosent.

FINREP-rapporteringen viser kun balanseførte eiendoms lån fordelt på belåningsgrader. Poster utenom balansen er ikke med i rapporteringen. Vi antar derfor at postene utenom balansen har samme belåningsgrad og risikovekter som balanseførte poster.

Vi legger til grunn at oppdelingsmetoden kan brukes på samtlige utlån med pant i eiendom. Det er flere grunner til det. For det første vurderer vi de norske eiendomsmarkedene som velutviklede. For det andre har tapsandelen vært nær null for både personmarkedslån og næringsseiendoms lån det siste året.⁴⁹ For det tredje bidrar skattereglene til at en betydelig del av de norske utleierne bor i boligen som leies ut.

Ny standardmetode begrenser bankene fra å oppjustere panteverdier utover gjennomsnittsverdien de siste seks årene for både bolig og næringsseiendom. Belåningsgradsdataen fra FINREP-rapporteringen er imidlertid beregnet med oppdaterte eiendomsverdier for 2022. Eiendomsprisene har økt de siste seks årene. Markedsverdiverdien for bolig og næringsseiendom i 2022 er derfor høyere enn gjennomsnittsverdiene i perioden 2017-2022.⁵⁰ Belåningsgradene i FINREP vil derfor være lavere enn belåningsgradene bankene må legge til grunn i kapitaldekningsberegningen.⁵¹ Vi korrigerer for dette i våre beregninger ved å anslå hvor mye høyere belåningsgraden på eiendoms lån blir med gjennomsnittsverdier, og deretter oppjusterer vi risikovekten for lån som ikke bør ha med den laveste risikovekten under oppdelingsmetoden.⁵²

8.3.1 Boliglån

Beregningene med oppdelingsmetoden tyder på at den nye standardmetoden kan redusere standardmetodebankenes gjennomsnittlige boliglånsvekt med 7 prosentenheter, se figur 9.

⁴⁸ Ved utgangen av 2022 var gjennomsnittlig andel lån med belåningsgrad over 100 prosent 1,1 prosent for standardmetodebankene og 1,5 prosent for IRB-bankene.

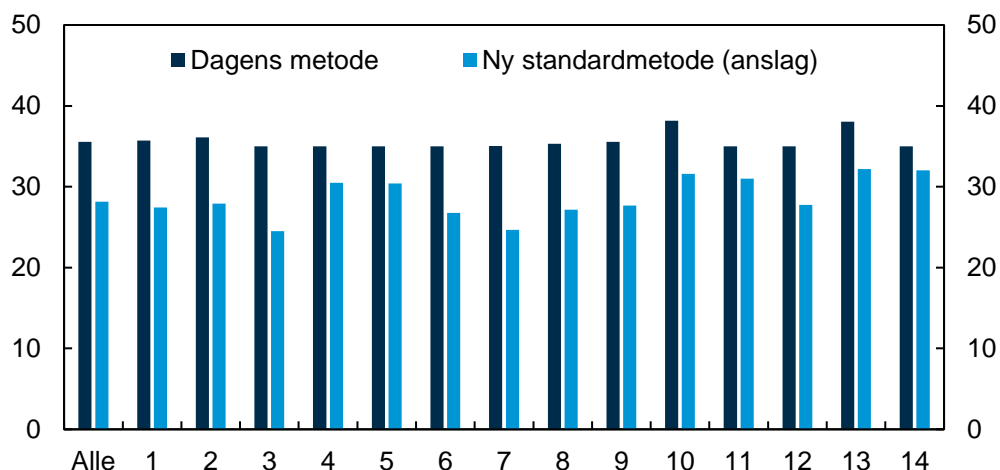
⁴⁹ Se tabell for bankene og OMF-kredittforetakenes tap på utlån i [Norges Banks bankstatistikk](#).

⁵⁰ Ifølge boligprisdata fra Eiendom Norge, Eiendomsverdi og Finn.no var gjennomsnittlig markedsverdi for norske boliger 13,5 prosent høyere i 2022 enn gjennomsnittsverdien i perioden 2017-2022. Data fra JLL for prestisjelokaler i Oslo gir et tilsvarende avvik på 12,2 prosent mellom markedsverdi i 2022 og snittverdi.

⁵¹ For eksempel vil et boliglån på 5 millioner kroner med pant i en bolig som hadde markedsverdi på 10 millioner kroner i 2022, ha en belåningsgrad på 50 prosent (5/10) i FINREP. Belåningsgraden på dette lånet øker til 56,8 prosent om vi korrigerer for at markedsverdien i 2022 var 13,5 prosent høyere enn gjennomsnittsverdien i perioden 2017-2022: $5/(10/(1,135)) = 56,8$ prosent.

⁵² Vi korrigerer for dette i våre beregninger ved å øke risikovekten for boliglån med belåningsgrad på 49-55 prosent fra 20 prosent til motpartens risikovekt. Tilsvarende øker vi risikovekten for næringsseiendoms lån med belåningsgrad 50-55 prosent fra 60 prosent til motpartens risikovekt.

Figur 9 Gjennomsnittlige risikovekter for standardmetodebankenes boliglån. Prosent. Per 4. kv. 2022

Kilde: Norges Bank

Sammenlikninger mellom faktiske risikovekter og våre anslåtte risikovekter tyder på at våre beregninger er robuste. Samlet hadde *standardmetodebankene* en gjennomsnittlig risikovekt for boliglån på 36 prosent i 2022, mens vi anslår en gjennomsnittlig risikovekt under dagens standardmetode på 38 prosent. Avviket mellom faktiske og anslåtte risikovekter er litt større for noen av standardmetodebankene. Det skyldes at noen av bankenes risikovekter er større andel av boliglånene med 35 prosent enn hva FINREP-data og gjeldende regelverk skulle tilsi. I tillegg har noen av standardmetodebankene overført boliglån til SpareBank 1 Boligkreditt, der risikovektene beregnes med IRB-metoden.

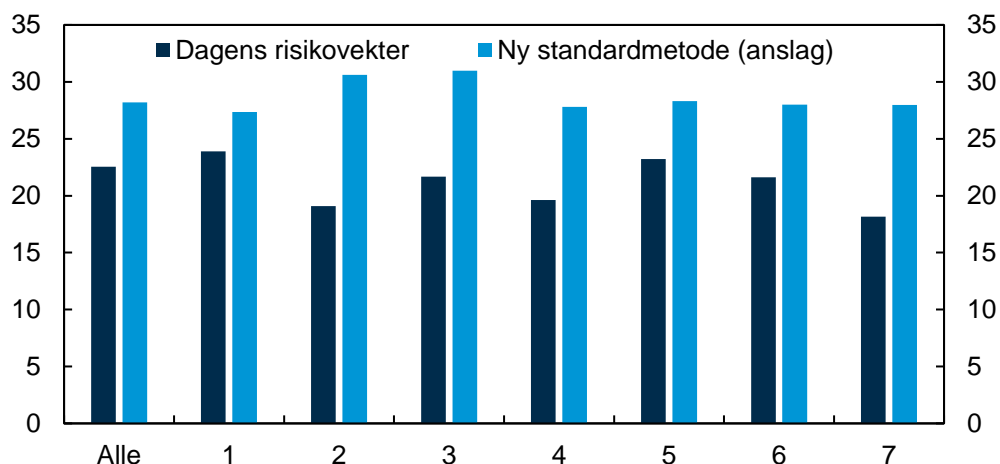
Våre beregninger viser at den nye standardmetoden gir *IRB-bankene* høyere risikovekter for boliglån enn IRB-vektene de benytter i dag, se figur 10. Den nye standardmetoden gir IRB-bankene en gjennomsnittlig boliglånsvekt på 28 prosent, over dagens IRB-nivå på 22,5 prosent. Men avviket i gjennomsnittlige risikovekter mellom de to metodene varierer mellom bankene.

IRB-bankene som på marginen blir bundet av det nye gulvet for beregningsgrunnlag, vil i realiteten benytte risikovekter for nye lån som tilsvarer omtrent 72,5 prosent av risikovektene under den nye standardmetoden.⁵³ Fram til utgangen av 2024 må de norske IRB-bankene oppfylle et midlertidig minstekrav for gjennomsnittlige risikovekter for boliglån på 20 prosent. Om dette minstekravet blir videreført etter 2025 og det nye gulvet for IRB-bankenes beregningsgrunnlag blir bindende, må gjennomsnittlig risikovekt for boliglån under ny standardmetode være minst 27,6 prosent for at det nye gulvet for beregningsgrunnlaget skal øke reelle kapitalkrav for

⁵³ Siden kapitalkrav for markedsrisiko med ny standardmetode vil være forskjellig fra kapitalkrav for markedsrisiko under IRB-metoden, blir de effektive risikovektene i praksis noe forskjellige fra risikovekter under ny standardmetode multiplisert med 0,725.

boliglån.⁵⁴ Anslått boliglånsvekt ligger over 27,6 prosent for samtlige IRB-bankene, med unntak av en.

Figur 10 Gjennomsnittlig risikovekter for IRB-bankenes boliglån. Prosent. Per 4. kv. 2022

Kilde: Norges Bank

8.3.2 Næringseiendoms lån uten kredittvurdering

CRD-rapporteringen inneholder ingen helhetlig oversikt over bankenes næringseiendomseksponeeringer. Vi må derfor gjøre antakelser om hvor næringseiendomseksponeeringene ligger klassifisert i CRD. Det har betydning for beregnede risikovekter for øvrige foretakslån, der vi anslår eksponeringer og beregningsgrunnlag som en restpost.

CRD-rapporteringen inneholder tilleggsopplysninger om bankenes eksponering med pant i eiendom under standardmetoden. Vi benytter disse opplysningene sammen med FINREP- og ENGA-data til å identifisere næringseiendomseksponeeringene. Rapportert næringseiendomseksponeering i FINREP avviker fra rapportert eksponering med pant i eiendom i CRD-rapporteringen for samtlige banker i vår analyse, og det varierer hvilken av de to datakildene som gir størst næringseiendomseksponeering.

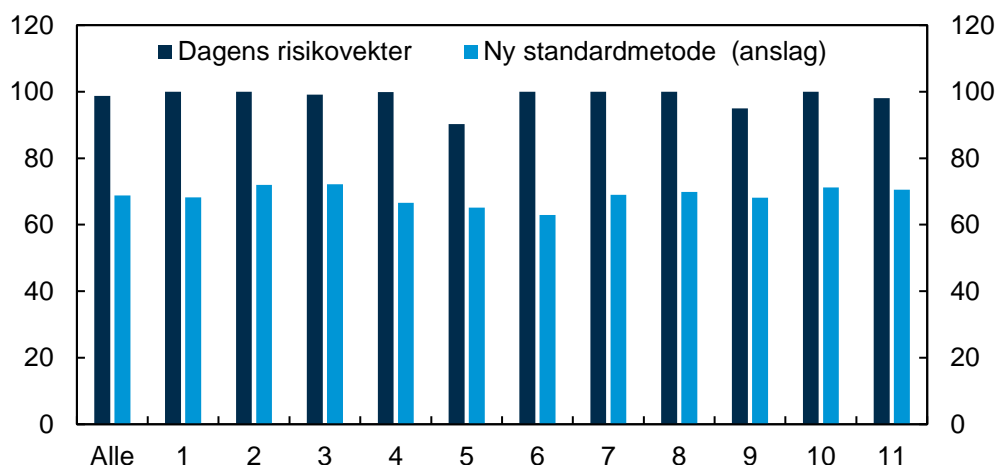
Vi forutsetter at bankenes næringseiendomseksponeeringer er det største beløpet av deres eksponering i FINREP og CRD-rapporteringen. Deretter fordeler vi disse næringseiendomseksponeeringene i 3 steg:

- I steg 1 antar vi at eksponeringer med risikovekt 100 prosent under *massemarked med pant i eiendom* er næringseiendom.
- I steg 2 klassifiserer vi resterende næringseiendomseksponeeringer som *store foretak og SMB i foretakssegmentet*.
- I steg 3 fordeler vi eventuelle resterende næringseiendoms-eksponeringer på *SMB-eksponeringer i massemarkedssegmentet*.

⁵⁴ $20/0,725 = 27,6$.

Med denne fremgangsmåten finner vi en gjennomsnittlig risikovekt nær 100 prosent for standardmetodebankenes næringsseidoms lån under *dagens* metode, se figur 11. Det er i samsvar med dagens norske regelverk. Beregnet risikovekt blir lavere for bankene som har klassifisert en stor andel næringsseidoms lån under massemarkedssegmentet, fordi disse næringsseidoms lånene risikovektes 75 prosent under dagens regelverk.

Figur 11 Standardmetodebankenes gjennomsnittlig risikovekter for næringsseidoms uten kredittvurdering. Prosent. Per 4. kv. 2022

Kilde: Norges Bank

Under den nye standardmetoden avhenger risikovektene for næringsseidoms lån *uten* kredittvurdering av belåningsgrad, risikovekt til motpart og formålet med lånet, se kapittel 3.3.2. Næringsseidoms lån *med* kredittvurdering risikovektes etter kredittvurderingen, det vil si uavhengig av belåningsgrad. Vi beregner gjennomsnittlig risikovekt for disse næringsseidoms lånene med kredittvurderingsdata, tilhørende risikovekter i tabell 2 og ENGA-data⁵⁵ på bankenes eksponeringer, se del 8.1.

Vi anslår gjennomsnittlige risikovekter under ny standardmetode for næringsseidoms lån *uten* kredittvurdering med FINREP-data på utlånsvolum innenfor ulike belåningsgrader og tilhørende risikovekter i tabell 6. I samsvar med oppdelingsmetoden risikovektes den delen av lånet med belåningsgrad innenfor 55 prosent med 60 prosent og den resterende delen av lånet med risikovekten til motparten, det vil si 100 prosent for SMB-foretak og øvrige foretak uten kredittvurdering.

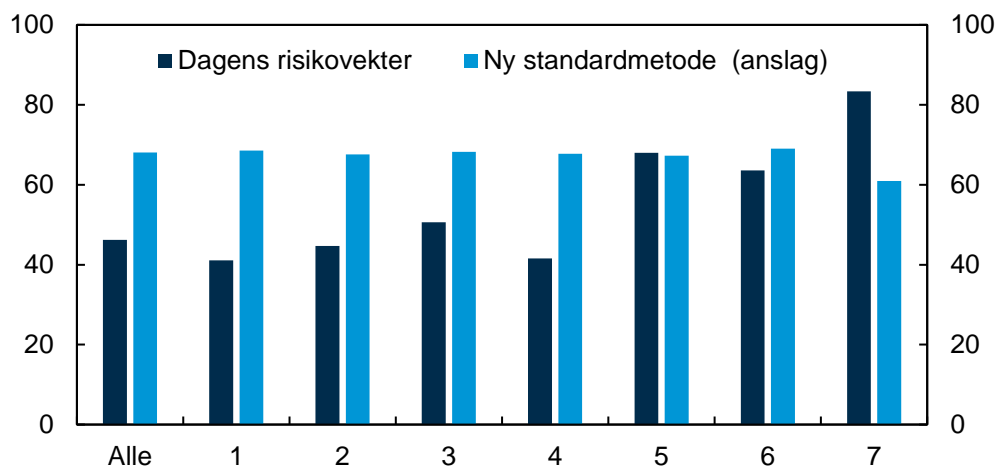
Ifølge beregningene ville den nye standardmetoden redusert *standardmetodebankenes* gjennomsnittlige risikovekt for næringsseidoms lån uten kredittvurdering med 30 prosentenheter i 2022 (se figur 11).

⁵⁵ Vi klassifiserer alle foretakene i ENGA-datasettet som tilhører næringsgruppe 41.1 (oppføring av bygninger), 68.1 (kjøp og salg av egen fast eiendom), 68.2 (utleie av egen eller leid fast eiendom) og 68.3 (omsetning og drift av fast eiendom på oppdrag) i SSBs standard for næringsgruppering som næringsseidoms lån. Med denne klassifiseringen blir samlet næringsseidoms eksponering i ENGA-datasettet på nivå med samlet eksponering mot næringsseidoms i FINREP-rapporteringen.

IRB-bankene benytter i hovedsak IRB-metoden til å beregne risikovekter for næringsseidomsån, men de må beregne det nye gulvet for beregningsgrunnlaget med risikovekter fra den nye standardmetoden. Vi beregner derfor risikovekter for *IRB-bankenes* næringsseidomsån under ny standardmetode på samme måte som for standardmetodebankene, men vi utnytter at datasettet er mer detaljert for IRB-bankene.⁵⁶

Beregningene viser at den nye standardmetoden gjennomgående gir høyere risikovekter for IRB-bankenes næringsseidomsån enn risikovektene de benytter i dag. I 2022 var IRB-bankenes gjennomsnittlige risikovekt for næringsseidomsån 46 prosent, mens våre beregninger med full bruk av den nye standardmetoden gir en gjennomsnittlig risikovekt på 68 prosent, se figur 12. Ifølge beregningene er det bare to IRB-banker som får lavere risikovekter for næringsseidomsån med den nye standardmetoden. Disse to bankene bruker høyere risikovekter under dagens metode enn de andre IRB-bankene.

Figur 12 Gjennomsnittlige risikovekter for IRB-bankenes næringsseidomsån uten kredittvurdering. Prosent. Per 4. kv. 2022

Kilder: Finanstilsynet og Norges Bank

8.4 Massemarked

Vi har ikke data på transaktører og øvrig massemarked. Vi forutsetter derfor en gjennomsnittlig risikovekt på 75 prosent for alle utlån til massemarkedet, det vil si samme risikovekt som under dagens standardmetode. Det er konsistent med at utlån til transaktører (45 prosent risikovekt) og øvrig massemarked (100 prosent risikovekt) er om lag like stort, slik at gjennomsnittlig vekt blir 75 prosent.

⁵⁶ Gulvrapporteringen angir IRB-bankenes risikovekter og SMB-andel for næringsseidomsån.

9. Effekter av de nye reglene på norske bankers kapitaldekning

NORGES BANK
STAFF MEMO
NR 8 | 2023

EFFEKTER AV NY
STANDARDMETODE OG
NYTT GULV FOR IRB-
BANKENE

Vi beregner ren kjernekapitaldekning med beregningsgrunnlag for operasjonell risiko fra del 5, risikovekter og eksponeringer fra del 8, samt ren kjernekapital fra CRD-rapporteringen. Vi anslår beregningsgrunnlag under ny standardmetode ved å multiplisere eksponeringene med beregnede risikovekter fra del 8. Øvrige segment som ikke er omtalt i del 8, risikovektes med samme vekt som under dagens metode. Til slutt beregner vi ren kjernekapitaldekning ved å dividere ren kjernekapital fra CRD-rapporteringen med anslått beregningsgrunnlag. Ren kjernekapitaldekning for *IRB-bankene* beregnes ved å legge til grunn det største av dagens beregningsgrunnlag og 72,5 prosent av beregningsgrunnlaget med den nye standardmetoden.

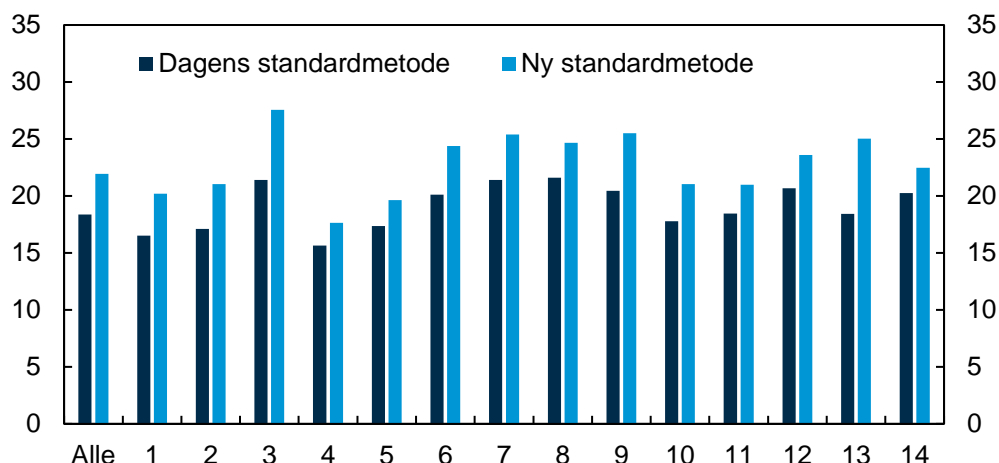
Vi kategoriserer IRB-bankenes eksponeringer gjennomgående på samme måte som for standardmetodebankene i del 8.⁵⁷ Vi benytter en konverteringsfaktor på 10 prosent for eksponeringer utenfor balansen som bankene konverterer med 0 prosent under dagens standardmetode. Det er i samsvar med den nye standardmetoden (se tabell 16). Vi konverterer resterende eksponeringer med samme gjennomsnittlige faktor som under dagens regelverk.

Vi benytter tall på bankenes rapporterte beregningsgrunnlag før og etter SMB-støttefaktor til å anslå dagens SMB-rabatt. Det innebærer at bankene oppnår tilsvarende prosentvis rabatt under den nye standardmetoden.

Analysen vår indikerer at den nye standardmetoden kunne økt *standardmetodebankenes* rene kjernekapitaldekning med 3,6 prosentenheter i 2022, se figur 13. Det er i samsvar med anslagene til Sparebanken Sør og SpareBank 1 Sørøst-Norge. Lavere risikovekter for boliglån og næringseiendomslån bidrar med henholdsvis 2,2 og 0,8 prosentenheter av økningen i ren kjernekapitaldekning. Økt konverteringsfaktor for eksponeringer som ubetinget kan kanselleres, trekker isolert sett kapitaldekningen marginalt ned.

⁵⁷ Vi forutsetter imidlertid at IRB-bankenes næringseiendomseksponeringer bare er klassifisert som foretakseksponeringer.

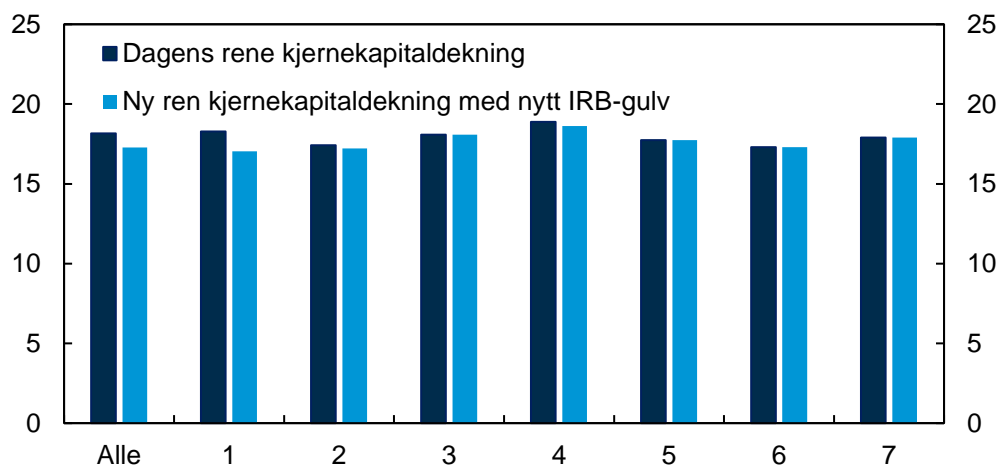
Figur 13 Standardmetodebankenes rene kjernekapitaldekning. Prosent. Per 4. kv. 2022

Kilder: Finanstilsynet og Norges Bank

Våre beregninger viser at det nye gulvet vil redusere ren kjernekapitaldekning for tre av de syv norske IRB-bankene, se figur 14. Men beregningene viser at overgangsordningene for boliglån og foretakslån uten kredittvurdering alene kan bidra til at gulvet ikke binder for noen av bankene før 2032. Dersom vi ser bort fra disse overgangsordningene, vil gulvet uansett ikke binde for noen av bankene før det er på 70 prosent i 2029. I tillegg kan endringer i IRB-metoden øke IRB-bankenes beregningsgrunnlag, slik EBAs studier indikerer. Det kan gjøre gulvet mindre bindende enn hva våre beregninger indikerer. På den annen side vil endringene i IRB-metoden trolig ha begrensede effekter på norske IRB-bankers risikovekter, se del 1.

Figur 14 IRB-bankenes rene kjernekapitaldekning etter gulvet. Prosent. Per 4. kv. 2022

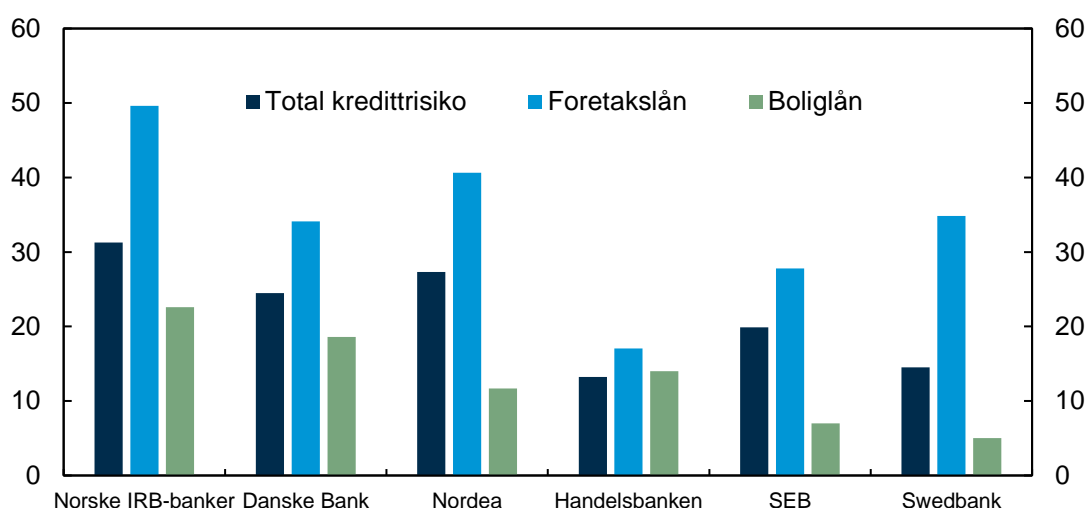
Kilder: Finanstilsynet og Norges Bank

Selv om gulvet får begrensede effekter for de norske IRB-bankene, kan gulvet bidra til likere og mer sammenlignbare kapitalkrav mellom banker i Norden. Filialer av utenlandske banker har stor betydning for konkurransen i Norge. Det gjelder særlig i det norske markedet for foretakslån, der de utenlandske

bankene står for en tredel av lånene. Ifølge EBAs studier kan gulvet i gjennomsnitt øke kapitalkravet for banker i gruppe 1 med over 7 prosent. Gruppe 1 inkluderer fem utenlandske IRB-banker som står for det meste av utlånene til de utenlandske filialene i Norge: Danske Bank, Handelsbanken, Nordea, SEB og Swedbank.

De norske IRB-bankene benytter høyere risikovekter enn de fem utenlandske IRB-bankene, se figur 15. Gulvet kan derfor øke kapitalkravet mer for de utenlandske enn de norske IRB-bankene. Det samsvarer med resultatene fra en studie fra Deloitte som konkluderer med at gulvet vil øke kapitalkravet betydelig mer for danske, finske og svenske IRB-banker enn for norske IRB-banker, se [Deloitte \(2021\)](#). Det kan i så fall gi en tilpasning i de utenlandske IRB-bankene som i større grad er innrettet etter den nye standardmetoden. På den annen side har minstekrav til risikovekter for boliglån (20 prosent) og næringsseidomsån (35 prosent) økt kapitalkravene for eiendomsån fra utenlandske banker i Norge siden utgangen av 2020. Det har trolig påvirket tilpasningen og dempet konkurransen fra utenlandske banker.

Figur 15 Gjennomsnittlige risikovekter.¹⁾ Prosent. Per 4. kv. 2022

1) Beregnet for eksponeringer og beregningsgrunnlag under avansert IRB-, grunnleggende IRB- og standardmetode samlet.

Kilder: Bankenes pilar 3-rapporter og Norges Bank

Beregningene er usikre. Begrensninger i datasettet tvinger oss til å gjøre flere antakelser, blant annet om konverteringsfaktorer, spesialiserte utlån og hvordan bankene har klassifisert næringsseidom. I tillegg justerer vi belåningsgradene som vi benytter til å anslå risikovekter, slik at belåningsgradene skal reflektere gjennomsnittsverdi på eiendommene de siste seks årene i stedet for markedsverdi i 2022. Gjennomsnittspriser for norske boliger og næringsseidom, det vil si prestisjelokaler i Oslo, gir ikke nødvendigvis et godt bilde på utviklingen i panteverdier for regionale banker. Våre beregninger kan derfor undervurdere kapitallettelsene for banker med eiendomsån i regioner som har hatt lav eiendomsvekst de siste seks årene og motsatt. På den annen side vil våre anslag for bankene samlet være mindre utsatt for en slik målefeil.

10. Effekter for konkurranse og renter i det norske markedet for utlån

NORGES BANK
STAFF MEMO
NR 8 | 2023

EFFEKTER AV NY
STANDARDMETODE OG
NYTT GULV FOR IRB-
BANKENE

Endringer i kapitalkrav kan påvirke bankenes utlånsrenter og utlånsvolum. Bankenes utlånsmargin, det vil si differansen mellom utlånsrenten og pengemarkedsrenten, skal blant annet dekke bankenes forventede tap på utlån samt driftskostnader og finansieringskostnader som følger av å yte lånene. Egenkapitalfinansiering er isolert sett dyrere enn annen finansiering. En reduksjon i egenkapitalkravene kan derfor redusere bankenes finansieringskostnader. Det kan gjøre bankene i stand til å tilby billigere lån, noe som kan bidra til større utlånsvekst.

Det er ikke opplagt at endringer i kapitalkrav påvirker bankenes finansieringskostnader. Ifølge Modigliani-Miller-teoremet vil finansieringskostnadene under visse forutsetninger ikke avhenge av finansieringsstrukturen, se Modigliani og Miller (1958). Mer egenkapital reduserer både avkastningskravet på egenkapital og renten på gjeld, slik at den veide summen av finansieringskostnadene i teorien er upåvirket.

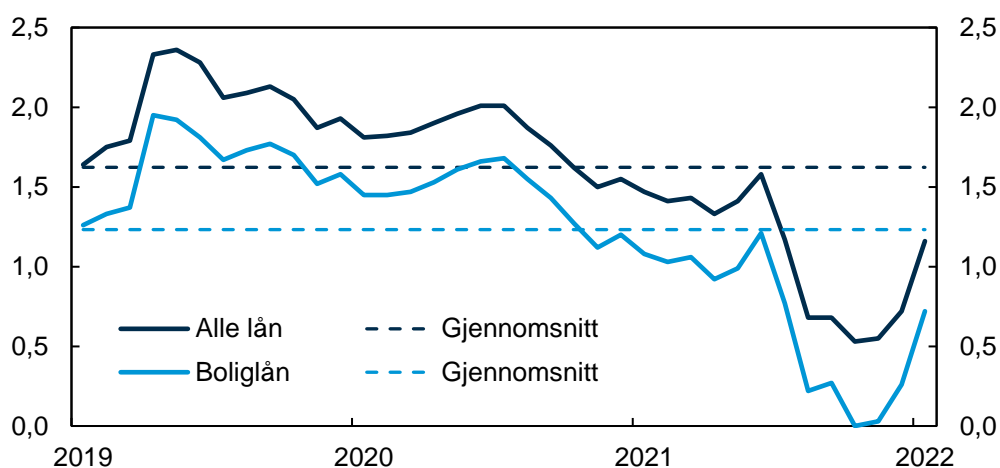
Resultater fra internasjonale studier tyder imidlertid på at Modigliani-Miller-teoremet ikke holder i praksis, slik at bankenes samlede finansieringskostnader stiger når kapitaldekningen øker, se for eksempel European Central Bank (2011). Ifølge analysene vil lavere egenkapitalavkastningskrav og gjeldsrenter motvirke om lag halvparten av den direkte kostnadsøkningen som følger av økt egenkapital. Baselkomiteen (2021) benyttet Norges Banks makromodell NEMO⁵⁸ til å vurdere effekter av å endre kapitaldekningen i banksektoren. I beregningene faller utlånsmarginene med 8 – 12 basispunkter dersom kravet til kapitaldekning reduseres med 1 prosentenheter. Det er i tråd med resultater fra studier som antar eller finner en svak Modigliani-Miller-effekt, se Vale (2011) og Getz Wold og Juelsrud (2020). Det er også i tråd med erfaringer fra oppkapitaliseringen av de norske bankene etter finanskrisen, se [Andersen og Juelsrud \(2022\)](#).

Vi benytter beregningene fra Baselkomiteen (2021) til å tallfeste effekten på standardmetodebankenes utlånsrenter av den nye standardmetoden. I likhet med de fleste studiene forutsetter vi at effektene er proporsjonale med endringer i ren kjernekapitaldekning. Ifølge våre beregninger kan den nye standardmetoden øke standardmetodebankenes rene kjernekapitaldekning med 3,6 prosentenheter, mens nytt gulv for IRB-bankenes beregningsgrunnlag vil redusere IRB-bankenes kapitaldekning noe. Den beregnede kapitallettelsen for standardmetodebankene tilsvarer en reduksjon i kravet til ren kjernekapitaldekning på litt under 3 prosentenheter. Ifølge beregningene fra Baselkomiteen (2021), kan det gi et fall i standardmetodebankenes gjennomsnittlige utlånsrenter på 0,2 – 0,3 prosentenheter.

⁵⁸ NEMO er Norges Banks modell for pengepolitiske analyser og anslag.

Effekten på utlånsrenter kan bli kraftigere for de segmentene som påvirkes mest av ny standardmetode. Den nye standardmetoden vil særlig gjøre standardmetodebankene mer konkurransedyktige i markedet for boliglån med belåningsgrad under 55 prosent, der risikovekten for standardmetodebankene blir på samme nivå som gulvet for IRB-bankenes gjennomsnittlige risikovekter på 20 prosent. Det tilsvarer en reduksjon i kravet til ren kjernekapitaldekning på 7-8 prosentenheter for denne porteføljen. Med utgangspunkt i beregningene fra Baselkomiteen (2021) kan det redusere standardmetodebankenes gjennomsnittlige boliglånsrenter med over en halv prosentenheter. Men siden 2019 har gjennomsnittlig utlånsmargin på boliglån vært om lag tre firedeler av gjennomsnittlig utlånsmargin for alle utlån samlet, se figur 16. Det taler isolert sett for at effekten på boliglånsrentene blir noe mindre.

Figur 16 Utlånsmargin for et utvalg banker og kredittforetak i Norge. Prosentenheter. Desember 2019 – desember 2022

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Selv om den nye standardmetoden kan gi store kapitallettelser for små banker med lav risiko, vil trolig IRB-bankene fremdeles ha lavere kapitalkrav for lån med lik risiko. Fra utgangen av 2023 øker systemrisikobufferkravet fra 3 til 4,5 prosent for standardmetodebankene, mens [systemrisikobufferkravet for IRB-bankene holdes uendret på 4,5 prosent](#). Ifølge beregningene til SpareBank 1 Sørøst-Norge vil IRB-metoden fremdeles gi lavere risikovekter for boliglån og næringseiendomslån enn med ny standardmetode, se [SpareBank 1 Sørøst-Norge \(2022\)](#). I tillegg kan IRB-bankene oppdatere panteverdier løpende med utviklingen i markedsverdier. Det kan gi IRB-bankene lavere risikovekter i perioder med stigende markedsverdier, se [SpareBank 1 Sørøst-Norge \(2022\)](#). På den annen side kan det trekke IRB-bankenes vekter opp i perioder med fallende eiendomspriser.

Den nye standardmetoden kan også bidra til bedre risikostyring, mer finmasket prising av lån og mer effektiv kapitalbruk. Lån med lav kredittrisiko skal få lavere risikovekt under den nye standardmetoden, mens mer risikable lån skal få en høyere risikovekt. Det gir bankene insentiver til å kreve en høyere rente for risikable utlån, slik at bankenes prising av lån blir mer

finmasket. Dersom de nye risikovektene i stor grad reflekterer den faktiske risikoen, er det rimelig å anta at den økte risikofølsomheten i den nye metoden kan bedre risikostyringen og dempe sårbarheten i det finansielle systemet.⁵⁹ Om den nye metoden bidrar til at tilbudet av lån i større grad rettes mot foretak med god gjeldsbetjeningsevne, vil også en større del av kapitalen bli investert i lønnsomme prosjekter.

11. Konklusjon

De største norske bankene beregner kapitalkrav med IRB-metoden, mens de mindre bankene benytter standardmetoden. Dagens standardmetode gir høyere kapitalkrav enn IRB-metoden for banker med lav risiko. I 2025 planlegger EU å innføre endringer i kapitaldekningsreglene som gjør standardmetoden mer følsom for risiko. I tillegg innfører myndighetene en regel om at IRB-bankenes kapitalkrav skal utgjøre minst 72,5 prosent av kapitalkravet etter den nye standardmetoden. Denne regelen omtales ofte som et gulv for IRB-bankene. Regelverksendringene blir innført i Norge gjennom EØS-avtalen.

Våre resultater viser at de nye reglene kan gi likere kapitalkrav for lik risiko. Ifølge våre beregninger kan den nye standardmetoden i gjennomsnitt øke standardmetodebankenes rene kjernekapitaldekning med 3,6 prosentenheter. Regelverksendringene kan særlig bedre konkurranseevnen til standardmetodebanker med lav risiko. Standardmetodebankenes boliglån med belåningsgrad under 55 prosent skal få om lag samme risikovekt som minstekravet for IRB-bankenes gjennomsnittlige risikovekter. Det kan gjøre standardmetodebankene i stand til å tilby billigere lån. Den nye standardmetoden kan også føre til mer finmasket prising av lån fordi den er mer risikofølsom enn dagens metode. Det kan dempe sårbarheten i det finansielle systemet og bidra til mer effektiv kapitalbruk.

Beregningene tyder på at det nye gulvet ikke vil ha vesentlig betydning for de norske IRB-bankene. Ifølge beregningene vil overgangsregler bidra til at gulvet ikke binder for noen av de norske IRB-bankene før 2032. Gulvet kan likevel bidra til likere og mer sammenlignbare kapitalkrav mellom norske og utenlandske banker. Samlet sett kan derfor regelverksendringene gi likere konkurransevilkår for banker i Norge.

⁵⁹ Det er uklart hvilken effekt regelverksendringene får på konkurransen i det norske bankmarkedet. Ifølge en analyse utført i Norges Bank kan økt konkurranse gi mindre samsvar mellom utlånsmargin og tapsrisiko på lån, se [Müller m. fl. \(2021\)](#).

Referanser

Andersen, H., R. E. Juelsrud og A. Kostøl (2020): «[Effekter av IRB-metoden på bankenes utlån til norske foretak](#)». *Staff Memo*, nr. 1, Norges Bank

Andersen, H. og R. E. Juelsrud (2022): «[Optimal kapitaldekning for norske banker](#)». *Staff Memo*, nr. 9, Norges Bank

Baselkomiteen (2010): «[Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems](#)», 16. desember 2010

Baselkomiteen (2017): «[Basel III: Finalising post-crisis reforms](#)», 7. desember 2017

Baselkomiteen (2021): «[Assessing the impact of Basel III: Evidence from macroeconomic models: literature review and simulations](#)», 23. april 2021

Baselkomiteen (2022): «[Basel III Monitoring Report](#)», 21. februar 2022

Deloitte (2021): «[Basel 3 reforms - the impact on Nordic banks](#)», februar 2021

European Banking Authority (2022): «[Basel III monitoring report - Results based on data as of 31 December 2021](#)», 30. september 2022

European Central Bank (2011): «[Common Equity Capital, Banks' Riskiness and Required Return on Equity](#)», *Financial Stability Review*. ECB, desember 2011

EU-kommisjonen (2021): «[Banking Package 2021: new EU rules to strengthen banks' resilience and better prepare for the future](#)», 27. oktober 2021

EU-rådet (2022): «[Banking sector: Council agrees its position on the implementation of Basel III reforms](#)», 8. november 2022

Getz Wold, E. og R. E. Juelsrud (2020): «[Risk-weighted Capital Requirements and Portfolio Rebalancing](#)», *Journal of Financial Intermediation*, Vol. 41

Müller, C., Andersen, H. og R. E. Juelsrud (2021): «[Risk-based pricing in competitive lending markets](#)». *Working paper*, nr. 19, Norges Bank

Vale, B. (2011): «[Effects of Higher Equity Ratio on a Bank's Total Funding Costs and Lending](#)», *Staff Memo*, nr. 10, Norges Bank

Se Modigliani, F. og M. H. Miller (1958): «[The cost of capital, corporation finance and the theory of investment](#)», *American Economic Review*, Vol. 48 (3), side 261–297

SpareBank 1 Sørøst-Norge (2022): «[Strategiske tilpasninger til et soliditetsregelverk i endring](#)», *Finansiell fagdag*, Norges Bank, 17. november 2022

Sparebanken Sør (2022): «[Ny standardmetode 2025 – positive virkninger for banksektoren?](#)», *Finansiell fagdag*, Norges Bank, 17. november 2022

Vedlegg 1 – Formel for beregning av kapitalkrav for operasjonell risiko

NORGES BANK
STAFF MEMO
NR 8 | 2023

Formelen for å kapitalkrav for operasjonell risiko (BIC)⁶⁰ under ny standardmetode er:

$$\text{BIC} = \begin{cases} 0,12(\text{ILDC} + \text{SC} + \text{FC}), & \text{der } (\text{ILDC} + \text{SC} + \text{FC}) \leq 1 \\ 0,12 + 0,15((\text{ILDC} + \text{SC} + \text{FC}) - 1), & \text{der } 1 < (\text{ILDC} + \text{SC} + \text{FC}) \leq 30 \\ 4,47 + 0,18((\text{ILDC} + \text{SC} + \text{FC}) - 30), & \text{der } (\text{ILDC} + \text{SC} + \text{FC}) > 30 \end{cases}$$

$$\text{ILDC} = \min(\text{IC}, 0,0225 \cdot \text{AC}) + \text{DC}$$

$$\text{SC} = \text{maks}(\text{OI}, \text{OE}) + \text{maks}(\text{FI}, \text{FE})$$

$$\text{FC} = \text{TC} + \text{BC}$$

IC: Netto renteinntekter, gjennomsnitt tre siste år

AC: Brutto utlån og rentebærende verdipapir, gjennomsnitt tre siste år

DC: Utbytte fra investeringer som ikke er konsolidert i regnskapet, gjennomsnitt tre siste år

OI: Andre driftsinntekter som ikke er inkludert i andre deler av BIC, gjennomsnitt tre siste år

OE: Andre utgifter og tap fra bankdriften som ikke er inkludert i andre deler av BIC, gjennomsnitt tre siste år

FI: Provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester, gjennomsnitt tre siste år

FE: Provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester, gjennomsnitt tre siste år

TC: Netto verdiendring og gevinst/tap på valuta og finansielle instrumenter, gjennomsnitt av absoluttverdier tre siste år

BC: Utbytte og andre inntekter av egenkapitalinstrumenter samt realiserte gevinster og tap på finansielle instrumenter, gjennomsnitt av absoluttverdier tre siste år

⁶⁰ Beregningsgrunnlag for operasjonell risiko er BIC/0,08. Baselkomiteen foreslo at kravet for operasjonell risiko også skulle avhenge av bankens operasjonelle tap, men EU-kommisjonen videreførte ikke denne sammenhengen i sitt forslag.